

KARÁCSONY.

Írta: dr. Baltazár Dezső.

Az első karácsony a hozzáfűződő történetekkel, gondolatokkal, eszmékkel és igazságokkal örök forrás marad az emberiség számára. Ebből a forrásból bőséggel merithet Isten által megpecsételt örök régít és mégis mindig újabb és újabb áldásokkal bővülködő örök ujat a kutatni vágyó, épülni igyekvő és tökéletesbedni törekvő emberi lélek. Végtelen mennyisége rejlik a karácsonyi kapcsolódásban a termékenyítő lelki javaknak. Az első karácsony külső történelme isteni terv szerint simul annak belső lényegéhez s e történet mindenik részlete szimboluma valaminek, ami az üdvháztartás teljességéhez hozzátartozik.

Nekem most eme történet szörnyűséges alakján akad meg a tekintetem. Nézem a pokol emésztő tüzét, amely szemének mély üregéből előlángol: nézem az arcát, amelyen meg-megrándulnak a hatalmi féltékenység fagyos idegei: nézem a kezén a vért, melynek aludt feketeségéből ártatlan lelkek áldozati illata száll fel az égre, hogy megnyissa megdicsőítő elégtételre annak ajtaját s hogy villámaiból leküldjön egy kötegyit a földre: igazságszolgáltatásra! Nézem a zsarnok szeme irányát, amint utána keres halálszomjúsággal Annak, akiben az isteni igazságok teljessége jelent meg testi képen. Látom, amint fekete kézzel kaszál a szabadság zsendülő vetéseiben, hogy meg ne érjenek aranykalászos áldássá táplálékul az emberi jogok szentsége után éhező, vágyó, vivódó millióknak. Látom, amint rabszolgasághoz szoktatott poroszlóival véres rendet vágat a jövő reménysége között. Azokkal gyilkoltatja a szabadság jövődjének letéteményeseit, akiknek érdekében legjobban állana az embert isteni méltóságra emelő szabad eszmék győzedelme. A jelen letiporásával, megölésével nem látta Herodes kellően biztosítva zsarnok uralma alapjait, le akarta tiporni, meg akarta öletni tehát a jövődjét is. Ártatlan ifjúság megölt korosztályával akarta betömni a rést, amelyen a szabadságnak, világosságnak, igazságnak és szeretetnek égi sugarai beragyogtak a földre.

Karácsony báránnyelű, szép, kék szelid egén, mint véres uszályu üstökös fekszik keresztül ez a zsarnok s nagy katasztrófája lenne az isteni igazságban és kegyelemben bizakodó emberi léleknek, ha már a karácsonyi történet keretébe tartozó események között ott nem lenne az a kezdet, melynek folytatása képen a sátán, mint a villámlás leesik az égről. Leesik, mint

ahogy leest előbb-utóbb a történelem folyamán minden herodesi formába öltözött sátán arról a hatalmi magaslatról, amelyre emberek korbácsolt hátán, vérrel oltott szomjúsággal, a szabadság elhaló reménységének sóhajtásaitól hűsítve emelkedett. Ez a herodesi betét borzasztóvá tenné a karácsonyi történetek fel-emelő egységét, ha ott nem lenne a gonosz zsarnok tragédiájának kezdete; mikor maga belátja, hogy „a bölcsek megcsufolták őt“.

A bölcsek félrevezették a zsarnokot. Nem nehéz. Nem kell hozzá nagy bölcsesség. A zsarnokok rövidlátók. Rendszerint kevésbé bölcs emberekkel vételik magukat körül s még ezek az élet igazságainak ábecétlenjei is tudják vezetni, mint vakok, a félelem és gyűlölet véraláfutásától káprázó szemü vak zsarnokot.

Herodes azt várta a bölcsektől, hogy nyomára vezetik őtet a világ ama világosságának, amely megvilágosít, minden e világra született embert istenfiúi egyenlőségben. Kereste a nyomot, hogy azt követve elérje a világosságot, hogy eloltsa annak szövetnekét. Szeretett volna eljutni ahoz az isteni forráshoz, amelyből az emberiség jobb sorsát éltető szabadság hullámai hőmpölyögnek elő, hogy vigyék előre a népeket, nemzetségeket a közboldogság egyetemes áldásának végcélja felé. Kereste az isteni forrást, hogy megtalálván sirkővel lefojtja.

Megcsufoltatott. Aztán vaktában pusztítani, öletni kezdett, remélve, hogy a sűrű halál tömegtemetőjébe bele temetheti azt is, akit találmra keresett. A bölcsek megcsufolták. Nem is szóltak hozzá. Elkerülték. Magára hagyták. Az elrejtett igazsággal boldogan vonultak el. Az igazság elbujdosott; de nem halt meg. Bujdosásában és némaságában is élethalál küzdelemre ment a Herodes hatalmával. A biztos győzelem nyugodt várakozásának megdöbbentő következettségével szorongatta a zsarnok torkát; míg csak ki nem szállott belőle a karácsonyi igazságokkal: világossággal, szabadsággal, szeretettel tusakodó lélek.

Ha vannak korok, melyekben Herodes lelke akár egyesekben, akár tömegekben, akár irányzatokban, akár emberekben visszatér megrontani az embertestvériség egyetemes szent karácsonyát; ilyen időkben az első karácsony történetéhez visszajárhatnak vigasztalásért, reménységért, boldogító valóságért, a kétségbeesésre olyan könnyen hajlandó emberek.

Ausztria köztársasági elnökének karácsonyi köszönete a Debreceni Független Ujság-hoz

Középeurópában a Duna mentén van egy megnyomorított, kicsiny ország: Ausztria, amelynél többet talán egyetlen állam, egyetlen nemzet sem szenvedett az összeomlás óta. Az osztrák nép heroikusan tűrt, példás fegyvellemmel fogadta a pártját ritkító nehéz időköt. A Debreceni Független Ujság a szenvedés nehéz napjaiban Ausztria mellett állott, mindent megtettünk, hogy szerény tehetségünkkel fogva felvilágosító munkát végezzünk a megnyomorított és sokat szenvedett állam érdekében. Most mintha Ausztriára jobb napok virradtak volna, államférfiainak előrelátása és bölcs politikája folytán mintha ennek az államnak szenvedéseiben bűnös nagyhatalmak öntudatra ébredtek volna, hogy ez így tovább nem mehet, ezt a sokat szenvedett népet meg kell menteni. Ide-stova nyolc esztendeje ez az első karácsony, amely vigaszt és reményt hoz Ausztria kiéhezett, lerongyolódott népének.

Ezért bécsi szerkesztőségünk az osztrák köztársaság tudós elnökéhez, Michael Hainisch-hoz fordult és megkérte őt, hogy nyilatkozzék Ausztria jövőjéről. Hainisch elnök az osztrák köztársaság alkotmányának értelmében nem tehet politikai nyilatkozatot, azonban megragadta az alkalmat, hogy bécsi szerkesztőségünknek köszönetet mondjon. Ezt a levelet, amelyet az elnök megbízásából Löwenthal osztályfőnök, az elnöki iroda főnöke intézett bécsi szerkesztőnkhez, Szemere Pálhoz, a következőkben, szó szerint közöljük. Közöljük nem díszesként, hanem azért, mivel a mai időkben — amikor divatos az újságírás és az újságok munkáját lebecsülni — jól esik egy legmagasabb fórumnak, egy állam fejének elismerő szavait mindig jóhiszemű munkánkért elkönyvelni. Ime a levél:

— Igen tisztelt Uram! A szövetséges köztársasági Elnök ur megbízásából van szerencsém nagybecsű levelének vételét igazolni. Ön ezen levelében az Elnök urhoz négy kérdést intézett Ausztria belső és külső politikájára vonatkozólag. A köztársasági elnök ur fehatalmazott, hogy legelőszönből köszönetét fejezzem ki felkérésére, azonban — sajnos — kívánságát nem teljesítheti, mivel köztársaságunk sajtósági alkotmányát nem egyeztethető össze, hogy az állami hivataloskodásának ideje alatt, akár külföldi lapokban is politikai nyilatkozatot tegyen. Az Elnök ur hivatalbalépése óta következetesen kitartott ezen álláspont mellett és épen ezért ettől most sem térhet el, egyben azonban őszinte nagybecsülését nyilvánítja ki az Ön által képviselt lapokkal szemben és igen köszöni azt a mi szempontunkból igen kívánatos törekvést, amely arra irányul, hogy a külföldi közvéleményt Ausztria helyzetéről és jövőjéről minél intenzívebben felvilágosítsák.

— Hivataloskodásának lejárta után az Elnök ur mindig örülni fog, ha Ön előtt nyilatkozhatik a köztársaság szociális, politikai és gazdasági problémái kapcsán elfoglalt véleményéről. Fogadja igen tisztelt Szerkesztő Ur legelőszönből nagybecsülésem kifejezését:

Löwenthal, osztályfőnök.

A világbéke utja

Írta: Giesswein Sándor dr., pápai praelátus, nemzetgyűlési képviselő, a Magyar Békeegyesület elnöke.

Évszázadok óta az emberiség legnagyobb gondolkozói Dantétól Kantig azon a problémán törték a fejüket, hogyan lehetne az emberiségnek a gazdasági és kulturális haladást biztosító tartós békét biztosítani. A tizenkilencedik században ez az eszme a tudósok és államférfiak szűk köréből kivonulva, a társadalmi körök figyelmét keltette föl. 1815-ben alakult meg Amerikában az első békeegyesület, a melyet a következő évek követett a londoni hasonló egyesület.

Az emberek nagy része mosolygott ugyan ezeken a szerintük utópista törekvéseken. Az emberek sok ezer esztendő óta folytonos harc és háború között élnek, hű törekvés tehát őket arról a megrögzött szokásról lesoktatni. Sőt voltak a háborúnak lelkes szószólói, akik azt hirdették, hogy harc és háború az atya minden haladásnak, a háború az acélfüzdő, mely az emberiséget mintegy megfűtja, nagy tettekre lelkesíti. Ezek aztán, mikor kitört a világháború, mintegy diadalmasan hirdették, hogy ime a béketörekvések, a pacifizmus csődöt mondott.

A békebarátok azonban nem szüntek meg a háború alatt is dolgozni, az volt a törekvésük, hogy ezt az emberitő és kulturát pusztító háborút olyan béke kövesse, mely nem rejti magában egy jövőendő háború csiráit. Már a háború első esztendejében, 1915 januárjában Bernben összeültek a békebírói tagjai, hogy arról tanácskozzanak, miként lehetne ezt a célt elérni. Ezt követte ugyanannak az évnek a tavaszán a Hágában különféle semleges és hadviselő nemzetek képviselőinek részvételével egybegyűlt békekonferencia. Mind a két helyen arról volt szó, hogy minden a hadviselésbe való befolyásolás nélkül a békekötés alkalmával hallassák a szavukat azok, akik a világot hasonló, vagy még rettenetesebb katasztrófától meg akarják óvni. Ebből a konferenciából alakult ki a tartós béke központi szervezete, melynek székhelye Hága és Bern volt s amely főlacatául tűzte ki semleges államok segítségével hadviselő országokban a békés megértés útjait előkészíteni.

A másik szervezet, bár az előbbi-től egészen függetlenül keletkezett,

alapjait azonos vele, ami annak a jele, hogy bizonyos eszmék mintegy tudatalatti módon a lelkekben élnek és csak alkalomra várnak, hogy testet öltsenek. Ez a szervezet a Bernben székelő központi bizottság a nemzetközi kapcsolatok újból való felvételére (Comité Central pour la reprise des relations internationales). Tulajdonképpen az angol Union of Democratic Control nevű egyesületből fejlődött ki, mely utóbbi a háború első hónapjaiban (1914 novemberében) alakították meg Londonban. Ez az egyesület minden politikai párt fölött áll és nem ismer osztálybeli, nemzeti-ségi és felekezeti különbséget. Célja egységes közvéleményt teremteni főként oly külügyi, politikai irányban, mely a jövőben a háborúk veszedelmét elhárítja. Emlékeztetve a külügyi politikát a demokrácia ellenőrzése alá kívánja hozni azt, hogy a nemzetek közötti viszonyokat tulajdonképpen a nemzetek tömegének érdekei ellenére egy kis számú oligarchikus csoport irányítja, amely csoport a nemzet testvérei alig van összeköttetésben. Ez viszi be az országokat a háborúba, melyek ma művelt országok között bűnös abszurdumok; azért kell a mostani államközi szervezet helyébe egy másikat, magukat a nemzeteket egybekapcsoló hatalmas világszervezet létrehozni. Az unió így akarja megalapozni a tartós békét és a nemzetek között a nemzetközi barátság és szolidaritás érzelmeit ápolni. Ez eszméket az unio Foreign Affairs című havi folyóiratával terjeszti.

Ebből alakult aztán ki 1919. év áprilisában a berni központi bizottság, mely elfogadta az unió hat program-pontját.

Ezek a program-pontok a következők:

1. Demokratikus ellenőrzés. Semmiféle nemzetközi szerződés, meg egyezés vagy vállalkozás nem engedhető meg a parlament szankciója nélkül. E célból a külföldi politika ellenőrzésére a megfelelő szervezet kell megalakítani.

2. Fegyverkezést és konskripciót meg kell szüntetni, a hatalmasok köl-

csönös megegyezésével a fegyverkezést mindenütt korlátozni kell, valamint fegyvergyárat a helyzetek tulajdonába kell átvinni és a nemzetek szövetségének a fegyverek egyik országból a másikba való szállítását ellenőrzése alá helyezni.

3. Köcsönösség és kereskedelem. A szabad kereskedelmi összeköttetéseket minden nemzet között lehetővé kell tenni s a nyitott kapu rendszerét fenn kell tartani és ki kell terjeszteni.

4. Az önrendelkezés joga. Az érdekelt népek maguk határozhatnak az állami hovatartozandóság dolgában.

5. A nemzetek szövetségének fejlesztése. A nemzetek szövetségének alkotmányát hajlékonyabbá, szélesebbé és demokratikusabbá kell tenni, úgy hogy egyebek között minden nemzet számára biztosítva legyen a tagság és másrészt tilalom alá kerüljön minden egyesek között kötött katonai szövetség, továbbá biztosítani kellene az óhajok teljes figyelembe-

vétele mellett a gyámsárendszer alá helyezett népek jogait és érdekeit.

6. Az 1919. (és 1920.) évi békeszerződések revíziója. Gondoskodni kell az 1919. évi békeszerződések revíziójánál, hogy a bennük foglalt sokféle kiáltó igazságtalanságot kiküszöböljék, melyek a jövő háborúinak csiráját foglalják magukban.

A központi bizottság ezen az alapon minden országban nemzeti albizottságokat kíván létesíteni és közös akció céljából összeköttetésbe óhajt lépni a hasonló célt szolgáló egyesültekkel. A propaganda céljából francia nyelven havi folyóiratot (Affaires Étrangères) indít meg.

Az Unio of Democratic Central program-pontjai, mint könnyű belátni, az alapja Wilson híres tizen-negy békepontjának. A központi hatalmak békétárgyalásai tulajdonképpen ezen az alapon indultak meg. A békekötésnél azonban Clemenceau felülke-rekedett és Wilson szép elvei füstben-

Amikor Lendvai István a pápa ellen izgatott

Ki ne ismerné Lendvai István nevét? A nagy Lendvai Istvánét, ama kevesek egyikét, akik a kurzus táborában irni is tudnak és ennek következtében irodalmi és zsurnalisztikai „vezéreké” nőtték ki magukat azon a gazzal lepett mezőn, ahol a kurzus növényzete „virágzik”. Egyház és haza tántoríthatatlan bajnoka ma Lendvai István, akinek nevét némely destruktív körök Lendvai (Lehner) Istvánnak írják.

Nem lesz talán érdektelen, ha ma, amikor Lendvai István a csúcspontjára ért el annak a nagyságnak, amelyet a kurzus szárnyain el lehet érni, emlékeztetünk a hat év előtti Lendvai Istvánra, aki — akár elhiszik ezt a szörnyüség, akár nem — a Nyugat hasábjain egy, csak a stílus fátyola által takargatott és enyhített szörnyű támadást intézett a katolikus papság, a pápa és Prohászka püspök ellen. A közvéleménynek a kurzushoz szító része talán elhiszi ezt így első szóra is, a liberális közvélemény azonban nem ismer ekkora pálfordulásokat és ezért bizonyára megkívánja, hogy bizonyítékokkal szolgáljunk.

Ime tehát Lendvai István cikke szerint, amint a Nyugat 1916. évi február hó 1-én közreadott IX. évfolyam 3. számában megjelent:

„Roma non locuta.”

Prohászka püspök urnak tisztelettel ajánlom.

A világtörténelem nemcsak a Strypa partján jár. Tegnap Luther Mártonnal beszélgettem a Fehérvári-uton, dühöngő szélben, villamosreklámok alatt, rikkancsok és hazasiető varrónányok és katonák közt. Luther Mártonnal, aki kövér ugyan, de nem fog téziseket kiszögezni a templom ajtajára, hogy egyházat alapítson — kritikára. De a kritikája volt olyan nemesen és lelkesen háborgó, őszintén népies, mint Luther Mártoné, a leg-tisztább pillanataiban. Barátom kíséretében találkoztam a főtisztelendő professzor ural, véletlenül, és háborúról kellett beszélünk, mert okos és tiszta embereknek most nem is szabad másról beszélgetniök, ha maguk között vannak. Barátom, a fiatal hisztorikus, arról beszélt, ami a háborúban legjobban izgat bennünket: a háború utánról. E téma során szót kellett ejtenie a szekularizációról, amelynek megoldása körül a professzor urnak különvéleménye volt, a különvéleményhez pedig finom mosollyal hozzámondta szemüvegje alól:

— Egyebekben aztán semmi okom sincs, hogy az egyházat mentegessen vagy szépítgessem, ez egyáltalában nem szándékom. Az egyház nagyon is gyámoltalanul viselkedett.

— A római kérdést méltóztatik gondolni? — kérdezte hisztorikus barátom.

— Nem, nem, a római kérdés nem izgat, az nem lelki kérdés, én egészen másra gondolok, amiket folyton dúdáltak nekünk. Arra, hogy vannak bizonyos általános erkölcsi elvek és azoknak gyakorlati alkalmazásuk. A pápa, azt mondják, az általános erkölcsi elveknek öre, így mondják: öre. Krisztus helytartója és pedig minden hatalommal és erővel szemben, ha a dolgok úgy hozzák. Már most azt kérdem: hol és mikor nyilatkozott meg a római curia a világháború alatt, a

világtörténelem legborzasztóbb eseményei közben, mint ezeknek az erkölcsi elveknek legfőbb és felelős öre? Hol és mikor mondott ki Benedetto quindicesimo által az a krisztusi különvélemény, amely nem enged a magdóbol és elmegy a mártíromságig?

A szavak kiméltlenül repültek és barátommal a pápa béke-akcióját emlegettük.

— Nem erről van szó. Ezek gyámoltalan kísérletezések, ez egy szomorú opportunizmus volt. A pápa földi, világi hatalmakra való tekintettel fatalisztikus lett, a sors kényszerítését emlegette és rezignált. De nem állt föl krisztusi fonságában és a háború ezer meg ezer részleténél nem mondta ki, — ezt csak például hozom föl — szabad-e embereket a levegőből bombázni, szabad-e sandaszemű semlegességet művelni, szabad-e egy ártatlan országot kikezdetni és nem tudott-e a gyalázatos római canagliának odaütni pásztorbotjával, hogy ok nélkül vérontást provokálni és szerződést szegni becselenség? Szóval a pápaság nem mozgósította erkölcsi erejét, ezt a kardtalan és ágyutalan erőt, nem hirdette ki az erkölcs manifesztumát minden fejedelmek és milliommok fölött magasan, per urbem et orbem, nem törődve azzal, hogy esetleg valamennyien megsértődnek. Nem vette magának azt a társadalmat, amelyet nem kímél, amikor arról van szó, hogy egy litániából egy sort kihagyjanak vagy abba beletoldjanak, amikor persze repülnek az irások, a rendeletek, a motu proprio. Pedig mindenki várta, még a vallástalan világ is, várta valahonnan a megapelláhtatlan erköljes megnyilatkozását, a krisztusi szót, amelyen semmiféle földi hatalmi érdekek a nyoma sem lehet. Azt, amit a hivatalos egyház művel, az kérem az erkölcs Nachtwächtertümja, éjjeli bakterkodás, semmi egyéb.

A professzor ur elmosolygott, gyerekes, huncut mosollyal.

— Uramfia, ezt oly rég dudálták az egyháztól és most, hogy itt volt az alkalom és feszülten figyeltünk, most gyávák voltak. Hallották volna Bécsben a professzorunkat, a jó öreg Laurint, amikor a vesztáliai békéről beszélt vékony, enklő hangon:

„Ja, es ist sehr wichtig, dass es in der Welt, eine Autorität gebe, bei einem gewissen Punkte ausruf: bis hierher und nicht weiter! Jaaa, bis hierher und nicht weiter.”

— Uramfia, már akkor mosolygynom kellett ezen a kijelentésen, mert hiszen a pápa a vesztáliai béke idején a Vatikánban ült, jól ült, evett, ivott és mit törődött ő az egész protestációval? Hát XV-ik Benedek sem mondta ki: bis hierher und nicht weiter! Addig mennek, ameddig nekik tetszik és ebben az ő szempontjukból igazuk lehet, de a krisztusi szempont? Nem arról van szó, hogy a hatalmak — amelyekre épen vonatkozik — respektálják-e, hanem, hogy kimondásuk, hogy a pápaság krisztusilag funkcionáljon.

Látják, uraim, én ezen sokat gondoltam. A litániás hasonlat áll végig az egész vonalon. A nagy, a krisztusi principium mindenkor eltolódik. Ha egy pap sikkaszt, lop, azt igyekeznek eltusolni. Ha a másikkal egy kis lurkó gyereke lesz, azon aztán elverik a port, alaposan elverik. Bo-

császanak meg, de én ezt a morált
 egy hívom: gatyá-morál. Mindig a
 felebarátunk szőrszálait hasogatni,
 mindig az altest körül vigyázni, ez
 nagyon szomorú mulatság. Meg va-
 gyok győződve, hogyha a hadviselő
 felek egy torony tetején valami óriási
 fajtalanagságot követtek volna el, akkor
 végignézték volna és befejeztével azt
 mondták volna, nagy fölháborodással:
 anathema sit. De azért amit emberir-
 tással, erőszakkal, hütlenséggel és em-
 bertelenséggel elkövettek, ami violá-
 ciót és kártevést az erkölcsben tettek,
 arra nem volt szavuk. A pápaság neu-
 trális lett óvatosságból, politikából,
 még pedig rossz politikából. Mintha
 el lehetne képzelni a pápi fejedelmek-
 kel szemben egy neutrális Krisztust...
 Civilek, laikusok, ketten úgy hall-
 gattuk, mint a Szentleket. Valaho-
 gyan aztán kiszaladt a szánkonn *Pro-
 hárszka Ottokár* neve és könyvének
 címe.

— Látják, — felelte — ezért gon-
 dolom én, hogy a világ megbolondult.
 Egészen. Püspökök mentetgetik a dol-
 gokot és erkölcsi tisztulást várnak,
 mitől, a szifflisztól! Pünkösdtől a srap-

nellektől. De én azt hiszem, hogy Ró-
 mára visszatérjek, Róma rossz pszhi-
 logus volt, Roma non locuta: Róma
 nem csodálkozhatik, ha majd kimond-
 ják az ő causájára: *linita est*. A pá-
 paság elszalasztotta a világtörténel-
 met, nem tud hivatást, szerepet, va-
 kációt bizonyítani, sem kifelé még ke-
 vésebbé — és ez fontosabb — a hívők
 felé.

Ne gondoljanak mindehhez lángoló
 arcot. Mindez egy fölszentelt paptól,
 egy tiszta hívőtől, egy tudós tanárból
 úgy jött ki, mint egy természetes dor-
 gatóriuma, egy megállapítás, egy saj-
 nálkozó kijelentés.

— En pap vagyok — mondta — én
 megértem az egyházat, emberek: em-
 berek. De mi lesz azokkal, akik nin-
 csenek emnyire egyensúlyozva.

Amikor elváltunk, bocsánatot kért
 és sajnálta, ha talán „megbotránkoz-
 tatott” volna. Barátom aztán elmon-
 dotta azt is, hogy egy kövér és he-
 donikus papismerőse letette előtte a
 nagy esküt, hogy ez a külön, de
 tiszta professzor életében még nem is-
 mert nó.

Lendvai István.

Batthyány Tivadar gróf politikai levele

A Debreceni Független Ujság bécsi
 szerkesztője a karácsonyi ünnepek kü-
 szobán levelet intézett Batthyány Ti-
 vadar gróf volt belügyminiszterhez, a
 Függetlenség és 48-as Kossuth-párt
 edemes elnökéhez. Ebben a levélben
 bécsi szerkesztőnk, Szemere Pál fel-
 kérte a pártvezért, aki az események
 következtében ma nem vehet aktíve
 részt Magyarországon politikai életé-
 ben, hogy fejtse ki véleményét Ma-
 gyarország életbevágó kérdéseiről az
 elszakadt területek lakosai számára.
 Batthyány Tivadar gróf pártjának ma
 a magyar nemzetgyűlésen egy képviselő-
 séje van, (a kiskunfélegyházi Hor-
 váth Zoltán), mégis ő, a Független-
 ségi és 48-as Kossuth-párt tradíciói-
 nak tiszta megőrzője, képviseli azt a
 politikát, amely a magyar nép lelke-
 ben gyökeredzik, amely a magyar
 nép szívéből fakad.

Batthyány Tivadar gróf karácsonyi
 politikai levele bécsi szerkesztőnkhez,
 Szemere Pálhoz a következőképpen
 hangzik:

— Tisztelt Szerkesztő Uram! Ki-
 vánóságához képest van szerencsém
 nézetemet a felvetett négy pontra
 nézve a következőkben szíves tudomá-
 sára hozni:

— Magyarország külpolitikájának
 irányai tekintetében nézetem szerint
 elsősorban és mindenképp le kell
 számolunk azzal a ténnyel, hogy Ma-

gyarország immár bár megcsontított
 területtel, de teljesen független önálló
 állam, amelyre nézve a régi osztrák-
 magyar külpolitika irányításánál ter-
 mészetesen számításba jövő szá-
 mos érdek többé tekintetbe nem ve-
 endő. Egszóval teljesen önálló ma-
 gyar külpolitikát kell követnünk, mi-
 nek főmódszerként elsősorban le kell
 számolunk azzal a ténnyel, hogy a
 régi balhauszplati irányzatok és szisz-
 témák túltették magukat s legnagyobb
 részükben alkalmazásuk Magyaror-
 szágon érdekeibe ütközik. Egyelőre te-
 kintet nélkül minden érzelmi momen-
 tumra, igyekeznünk kell szomszéd-
 inkkal annyira jó politikai viszonyba
 jutni, hogy gazdasági érdekeinket
 jobban kiélgezhessük, mert mindennél
 fontosabb, hogy gazdaságilag és pénz-
 ügyileg restauráljuk az országot.

— Az osztrák és német események
 után azt hiszem józan ésszel megál-
 dott ember komolyan nem kívánhatja,
 hogy Magyarország az eddigiekben túl
 reparációkat fizessen. Amely ország
 területének 60 százalékát volt kény-
 telen átadni, amely országot elég ok-
 talanul nemcsak területétől és hatá-
 raitól, de közgazdasági életfeltételeitől
 is megfosztottak s amely országot a
 román megszállás még külön is
 tönkretett, egészen eltekintve attól,
 hogy az egyetlen — hogy enyhén
 szóljak — ententepolitika révén a bol-
 szevizmus örületébe lett behajtvva, —

egy ilyen agyonsanyargatott és tönk-
 retett országtól reparációkat követ-
 elni annyit jelentene, mint az amugy
 is a felfordulás szélén álló kelet-euró-
 pai helyzetet mesterségesen lángba
 borítani. Ez a legkevésbé érdeke a
 győző államoknak, így hienni akarom,
 hogy a reparációs komédiát minél
 előbb végleg leveszik a napirendről,
 amit annál szükségesebbnek tartok,
 mert Magyarország gazdasági ujjáépí-
 téséről addig komolyan szó nem lehet,
 amíg a reparációk Demokles kardja
 az országot fenyegeti.

— A magyar belpolitika fejlődésé-
 nek kívánatos irányait legegyszerűs-
 ben úgy jellemezhetem, ha azt aján-
 lom, hogy térjünk vissza Kossuth La-
 jos szintizta nemzeti és szabadelvű
 politikai irányzatára. Szükségeses po-
 litika, akár folytattassék az a szélső
 baloldali vörös, akár a szélső jobboldali
 reakciós irányzat érdekében,
 vészthozó az országra. Magyaror-
 szágnak szüksége van arra, hogy az
 országban rend, nyugalom és egy a
 vezető-osztályok, mint a tömegek kö-
 rében megelégedés honoljon. Ezt pe-
 dig csakis egy komolyan törvénytisztelő,
 a középúton haladó kormányzattal
 és törvényhozással érhetjük el, a
 mely idebent megnyugtató, a művelt
 demokratikus irányzatást lelkesedő
 külföld előtt pedig tiszteletet és elis-
 merést vált ki.

— Ami pedig végül ama kérdést
 illeti, mik Magyarország érdekei az
 európai problémák körül, felfogásom
 röviden a következő:

— Feltétlenül nagy érdekünk a Kö-
 zép Kelet és ennek keretében a ten-
 gereszorosok ügyének helyes megol-
 dása. Életkérdése Magyarországának
 továbbá a fiumei probléma helyes
 megoldása. Mióta Fiume elszakadt
 Magyarországtól, ezen előbb virágzó
 kikötőváros a szó szoros értelmében
 tönkrement. Nincs hajózása, nincs
 forgalma, nincs kereskedelme. Lakos-
 ságának száma ennek folytán felére
 apadt. Fiume érdeke, hogy Magyar-
 ország kikötője legyen s így igen
 széles autonómiával bír, de Magyar-
 országhoz állami kapcsolat is fűzze.
 Addig azonban, míg ezt el nem ér-
 jük, a leghelyesebb megoldás az,
 hogy Fiume önálló állami életet kap-
 jon, s ne függjön se a jugoszláv, sem
 az olasz államtól. Most tudvalevőleg
 olasz fasiszták tartják a várost meg-
 szállva és Fiume törvényes kormá-
 nyát és alkotmányos képviselőit arra
 kényszerítették, hogy jugoszláv terü-
 leten huzzza meg magát. Visszaadni
 azonban Fiumének önállóságát, meg-
 nyitni a vasúti forgalmat a magyar
 határ és Fiume között, úgy Zágráb-
 nak, mint Pragerhofnak, ez érdeke
 ép úgy Magyarországnak mint Fiu-
 menak, s nem kevésbé vasutjai jó-

vedelmezősége szempontjából a jugo-
 szláv államnak.

— Európai érdek s így európai problé-
 ma, hogy Magyarországon nyu-
 godt munka folyjon. Ennek egyik leg-
 főbb előfeltétele, hogy határaink újabb,
 igazságosabb rendezést nyerjenek és
 hogy az utóállamok nemzetiségi ki-
 sebbségei végre-valahára emberi és
 állampolgári jogokhoz jussanak. Az
 európai problémákat illetőleg Magyar-
 országnak még igen sok érdekéről és
 kívánságáról lehetne szólni, no de
 ezekről egyelőre talán jobb, ha a ma-
 gyar politikus még hallgat.

— Fogadjon igen tisztelt Szerkesztő
 Uram őszinte tiszteletem tolmácsolá-
 sását.

Batthyány Tivadar
 ny. belügyminiszter.

Kik olvassák A Népet Bécsben?

Karácsonyi ajándékként prezentálhat-
 juk olvasóinknak a „A Nép” bécsi
 előfizetőinek névsorát. Ez a névsor
 egyetlen címből áll. Olvasóink bizo-
 nyára azt gondolják, hogy valamilyen
 bőszej fájvédő, aki állandóan azt oszt-
 rák fővárosban tartózkodik, rendel-
 meg az uszítókos vezérorganumát.
 Hát a dolog nem egészen így áll. Az
 egyetlen bécsi előfizető címszalagja a
 következőképpen hangzik: „Wohlgelb.
 Herr Weiss, Stahler und Knorr —
 Wien, I., Jakobergasse No 6”. Szó-
 val Bécsben három destruktív vallásu
 kereskedőt érdekel, hogy mit ír Bu-
 dapestben „A Nép”. Ezzel ugyan a je-
 les orgánum valószínűleg még nem
 dicsekedett el, de mivel Szilveszter
 napján a három bécsi destruktív egyet-
 len előfizetése lejár, a kiadóhivatal
 valószínűleg fel fogja szólítani Weiss,
 Stahler und Knorr urakat, hogy ujít-
 sák meg az előfizetést „A Nép”-re,
 az intranzingens antiszemita és faj-
 védő orgánumra. Egyébként azonban
 „A Nép” az ébredők, fajvédők és fas-
 szisták hivatalos lapja, amely Erger-
 Berger-Goldbergereket az első olda-
 lon kiméletlenül megtámadja, de a
 hirrovatban petit szedéssel közli, hogy
 „budai Goldberger Leót érdemeinek
 elismeréseként gazdasági főtanácsossá
 nevezték ki”.

Az elégedetlenek

Irta: Robur

Chudobin észrevette, hogy felesége
 egyedül akar maradni főnökeivel.

— Kedves öreg barátom, — mondta
 Matvejevna Anna partnerének, mikor
 Chudobin a buffetbe ment — szán-
 dékosan küldtem el férjemet, kitől
 annyig sem félek, csak azért, hogy
 magával együtt maradhassak.

— Igaz ez? — felelte Borissovics
 Boris örömteljesen és hévvel ragadta
 meg Anna kezét, nem törődve korá-
 val és méltóságával.

— Kedves barátom, ne feledje,
 hogy a klubban vagyunk... Emlé-
 keztetni akarom, hogy előléptetésé-
 nek ideje már itt van.

— Számomra is?

— Ön a dolgoknak elébe vág és
 azt rosszul teszi. Már mondtam ma-
 gának, hogy az én érzelmem lassan
 fejlődik. Nem szabad siettetni, mert
 ez csak káros hatással lehet.

— Matvejevna Anna, nem jönne
 egyszer lakásomra, ahol egyedül len-
 nének és ahol legalább zavartalanul
 tarthatnám kezét az enyémben?

— Kegyelmes uram, ne feledje, én
 tisztességes asszony vagyok, aki nem
 csálja meg a férjét.

— És a „növekvő érzelem”?
 Matvejevna Anna úgy tett, mintha
 nem venné észre a Borissovics Boris
 kérdésének gunyos voltát és szavait
 élesen hangsúlyozta.

— Ha az ön iránti érzelmem sze-
 relemmé fejlődik majd, magam fogok
 szólni.

— Ezt már körülbelül egy éve
 hallom.

— Kellemetlen, ha jó barátok szem-
 rehányást tesznek egymásnak —

mondta határozottan Matvejevna An-
 na, miközben hangja észrevehetően
 megváltozott. Férjem minden percben
 hozhatja a fagyaltot és még nem is
 mondtam meg, amit akartam... Az
 előléptetések között vannak. Remé-
 lelem, férjemről nem feledkezik meg
 a fizetésemelésnél.

— Lehetetlen... Husvétkor álta-
 lános feltűnést keltett, hogy Chudo-
 bin nagyobbn pótlékot kapott, mint a
 többiek. Ezért másik három hivatal-
 nosok az én zsebemből kellett akkor
 fizetnem!

— Kegyelmes uram, nem szenve-
 dett nagy kárt ezzel.

— Husvét után kétszáz rubelt köl-
 csönöztem magának, pünkösdkor két-
 százötvenet!...

— De kedves barátom, hiszen
 ezek kölcsönök. Nem hittem volna,
 Borissovics Boris, hogy ezeket a je-
 lentéktelen összegeket szememre
 hánnyá.

— Értsen meg, Matvejevna Anna,
 nem a pénzért... De már valami
 bizonyosság szeretném, ha nem is
 szerelmének, de legalább rokonszen-
 vének!

— Mily hálátlan is maga! Ön az
 egyetlen és legjobb barátom! Nem
 szolgáltattam barátságomnak elég ta-
 nujelét? Életem legnehezebb óráiban
 nyíltan beszéltem önnel pénzülszüksé-
 gemről. Nem a bizalom, bizonyíté-
 téka ez?

— A bizalom egyedül nem elég
 nekem — felelte Borissovics Boris.

— Férfi vagyok! De maga csak
 „kedves barátnak” fogadott!

— Talán inkább a kedvesem akar
 lenni? — kérdezte halkán Matve-
 jevna Anna.

— Jobb szeretném. Szeretője aka-
 rok lenni!

— Nem szégyeli magát, kegyel-
 mes uram, ilyesmit mondani?... És
 ha? Az alantas felesége, aki épen
 most kért férjének fizetésemelést. —
 Sohasem leszek a maga szeretője,
 Borissovics Boris! Egyszer azonban
 el fogok menni magához és egysze-
 rűen azt fogom mondani: Itt vagyok,
 szeretem magát! De szavát kell ad-
 nia, hogy csak kezemet érinti. Semmi
 többet. Igérje meg!... Teljesíti a
 fizetésemelésre vonatkozó kérésé-
 met?

Borissovics Boris szótlanul intett
 fejével.

Mialatt Matvejevna Anna fagyalt-
 tozott, Chudobin főnökeinek nagy-
 njénie vesebáráról tartott előadást.

— Ön itt van, Matvejevna Anna?!
 Mosuchin egyévi önkéntes jött be
 kimelegedve, elfúló lélekzettel:

— Nekem ígérte az első mazurkát!
 — Megengedi, kegyelmes uram?

— Kérdezte Matvejevna Anna és
 máris felemelkedett.

— És Matvejevna Annát elvitte tán-
 cósá mazurkát táncolni.

— Ne szorítsd úgy kezemet ma-
 gadhoz — sugta Mosuchinak. —
 Észre veszik.

— Épen azért.

— De mégse, édesem! Mindig
 mondtam neked, nem szabad szerel-
 münkra az utcára vinni, nyilvános-
 ságra hozni.

— Örültem szerelmes vagyok be-
 léd. Eddig nem ismertem a féltékeny-
 séget. De ma minden emberre az va-
 gyok, aki közeledbe jön! Még a fér-
 jedre is! Én szeretnék férjed lenni!

— Elment az eszed?... Ne kiba-
 bílj. Vezess vissza a szalonba...
 Férjem szeretné lenni? — kérdezte
 halkán.

— De mennyire szeretnék!...
 Akkor mindenki előtt magammal vi-

hetnék, így, ahogy most vagy, te
 rózsárcu szépség!

— És miből élnék, kis bolondom?
 Pá, egyedül megyek be... Talán
 három hét múlva. Ne légy türel-
 metlen.

— Miről beszéltél Borissovics Bo-
 rissal? — kérdezte Chudobin, miatt
 a hálószóban levettet egyenru-
 háját.

— Ez az én és a kegyelmes ur kö-
 zös kis titka. Kedves barátom, nem
 szabad előttem titkolósnak lenni?

— És amit az önkéntes táncközben
 oly szenvedélyesen sugdosott, az is
 titok?

— Féltékeny vagy, kedves bará-
 tom?

— Nem, nem vagyok féltékeny. —
 felelte izgatottan Chudobin. — de
 értsd meg, bánt engem, ha mindun-
 talan titkoloz valamit előttem...
 Mindig barátodnak nevezél, hát sza-
 bad egy barát előtt titkolóznod?

— Férjem vagy. Jobb szeretnél
 barátom lenni?

— Igen, barátod szeretnék lenni,
 akiben megbízol, akinek mindent el-
 mondasz, még a másokkal folytatott
 négy szemközti beszélgetéseket is. —
 Hiszek neked, de oly nagyon szeret-
 nék barátod lenni, hogy elmondanád,
 ha valaki szerelmet vall neked. Szer-
 retnék... —

— Féltékeny vagy, öregem, vetette
 oda Matvejevna Anna és homlokon
 csókolta.

— Mily elégedetlenek ezek a fér-
 fiak. — gondolta magában. — Soha
 sincsenek megelégedve. Mindig más
 akarnának. A barát = szerető, a
 szerető = férfi, a férfi = barát szer-
 retne lenni. Nem tudják, mit akar-
 nak. Hálátlan népség.

Kemal pasa barátja egy newyorki koetsmában

(A Debreceni Független Ujság newyorki tudósítójától.)

Newyork (december).

A kis eszékbe szűrt feketekávéink lilás gőze lustán vibrált a szemünk előtt és a gőzön keresztül valahová messze, Keletre nézett a szemünk. Hallgattunk. Akkor jött meg Keletről az új vezérnek híre. Kemal p a s a. Láttuk őt magunk előtt habzó paripán, kivont karddal, lobogó süveggel, ahogy Napoleon száguldhattott haidan fehér lován a nyugati mezőkön. És nyomában dicsőség, győzelem és vér és újra vér. Keleten hát felrobban már a versaillesi béke bombája! A leigázott népek magukra letek hát újra és most „vae victoribus”, — „jai a győzőknek”.

Mi magunk előtt láttuk a nyugati háborút. Mi láttuk a fehérarcu gémbereket blazirtan és olykor bizony hátulról korbáccsal kergetve, amint mentek előre, ismeretlen célokért. Csak mentek, mert úgy parancsolták. Lassan és félve. Mi láttuk a gépek harcát, ahol az ember már-már csak szimbolummá satnfült és csak arra volt jó, hogy pusztuljon és játékszere legyen egynéhány hatalmas urnak, tábornoknak, akik úgy lehet, harcteret sohasem láttak. És az emberek, akik mentek, a mi embereink voltak s a föld, ahol mentek, a mi földünk volt. Ezt már megtanultuk megszokni. Ebben nem volt romantika — ez üzlet volt. Nagy urak üzlete!

Keletről megjött a hír és a hírrel együtt hozzánk ért a városok tüze, asszonyok, gyerekek jajgatása, férfiak hörgése: óh, a háboru és nyomában az éhség, dögvész, nyomor és halál. Ideér hozzánk és jaija lesz a mi szánkban a mások jaja és szenvedése a mi szívünkben a mások szenvedése. Mert mi ezt látjuk a háborúból! És hozzánk ér a másszinü, más hitü embertársaink nagy lelkesedése szent hitükért, itt ficánkol minden a szemünk előtt a feketekávé lilás gőzében, szemünk belenez a messzi véres mezőkre és füllünk hallgatja az iszonyu hangokat. Nézzünk, hallgassunk.

Mintha csak egyenesen onnan pottyant volna közénk. Azt hiszem, valamelyik társunk szedte fel valahol e roppant város zürzavarában. Onnan való fia volt. Az arcán ott pihent őseinek minden jellegzetes vonása, ott volt az ázsiai nap barnító tüze, hangjában hazája istenét imádó zsolozsmák komor bugása. Pedig már rég elkerült onnan. Utazott, csavargott szerte a világban, nyelvére szedte majd minden népnek a nyelvét és most így, itt idecsöppen a megszokott arcok, a megszokott asztal mellé. Először angolul szól. Aztán más nyelveken és én nem tehetek róla, de úgy érzem, ezt mondja minden szavával: „Allah, Allah!” Volt Magyarországon is és tökéletesen beszél magyarul. Eleinte kávéfőzött valahol Pesten — a Dob-utcában — azt mondja. Aztán katona lett, magyar katona és magyar katonák mellett harcolta végig a világháborút, a háboru minden frontján. Most itt van, ide hátorokdik közénk, szereti a magyarokat, testvéreinek tekintti őket és magyar ujságot olvas az angol mellett. Nézem. A különös tűzü szeméit, meg a száját, nézem, ami nagyszerűen áll a magyar szóra. Lehet, hogy büszkeség az, amit érzek, hogy idegen embert, idegen hitü, idegen faju embert az én nyelvemen hallok beszélni. És oly nehéz ezt elhinni! Ha elhallgat és várom,

hogy újra szóljon, nem lepődnek meg, ha őseinek nyelvén szólna hozzám és én magam is félve szólítom magyarral. Félek, hogy mégse érti. Aztán mégis csak közénk melegszik. Már javában meséli kalandjait, szenvedéseit, örömeit és mi hallgatjuk áhitattal az idegen jövevényt. A török helyzetre fordítom a szót. Kemal pasa és újra Kemal pasa és a háboru! Kérem:

— Szereti-e Kemal pasát?

Nem érti! Nem érti, mért kérdem? Mit akarok vele? Ugy értem, — mondom — hogy én — például — például — gyűlölöm a zsarnokot, hogy így — vajjon ő szereti-e Kemal pasát? Nagyon halkán mondja: „Kemal pasát minden török szereti most. Kemal pasa erős és céltudatos ember, aki tudja, hogy mit akar és ma minden török azt akarja, amit ő — avagy inkább ő azt, amit minden török. És ő meg is csinálja. Kemal pasa mindig megcsinálja, amit akar. És különben is, mint embert is szerettem Kemal pasát. Sokat voltam vele együtt, mikor ő még nem volt oly híres ember, mint ma. Mikor még a háboru nem pusztított végig Ázsián, Európán, mikor még Kemal pasa angol és francia tisztakkal kártyázott a konstantinápolyi klubok süppedékes és finomszövésű török szőnyegei felett. Mert Kemal pasa szenvedélyes kártyás volt és szeretett nagyban játszani. Akkoriban pedig sokat kártyázott Kemal pasa és én sok éjszakán keresztül álltam a háta mögött a kártyasztal mellett, a tolmácsa voltam, ha esetleg elkerülhetetlen volt néhány szót váltania az angol és francia tisztakkal. Szerette, ha a háta megett álltam, bár nem sokszor vett igénybe. Mert Kemal pasa nem szeret sokat beszélni játszma közben, olyankor ő belemerül a játékba szívvel, lélekkel. Hallgatni szeret és a kártyával foglalkozni, ami kezében van és — figyeltem — néha egész éjszakán keresztül rá se emelte szemét a játéktársaira. A saját kártyáit figyelte mozdulatlan arccal Kemal pasa, mert Kemal pasa arca ritkán mozdul. Én bizony sokszor elálmosodtam a végnélküli kártyapartik közben. — mondja új barátunk — de megmondanom nem volt szabad, mert Kemal pasagyűlöl az álmos embereket. Ő nem szereti, ha panaszkodnak, de sokszor magam is szívesen vártam a hajnalt, a játék végét, mert Kemal pasa nem fősvénykedik az embereivel, akik őt szolgálják és reggelre kelve, nekem is kijárt egy néhány arany. Ha nyert, többet adott és rendszerint többet adott, mert Kemal pasa mindig nyert. Kemal pasa szeret nagyban játszani, mert tudja, hogy sohasem veszít és az angol és francia tisztak aranyait különösen szerette elnyerni már akkor is, bár Kemal pasa akkor még nem volt olyan nagy ur, mint manapság, de legalább otthon volt, hazája sokszinü fővárosában és Kemal pasa most újra otthon akarja érezni magát a mecsetek és kupolák között, meg az Aranszarv tarka partján, a hol most pompás színeket játszik az ősi nap. Én tudom és ő is tudja, hogy ott ő otthonosan akarja érezni magát újra a kedves vidékeken és Kemal pasa megcsinálja, amit akar. Eddig még mindig megcsinálta!

Itt aztán elhallgatott a jövevény és szemé álmódzón bámult bele a szürke levegőbe. Talán az Aranszarv nagyszerü színeit látta maga előtt, vagy a régi Kemal pasát, aki szenvedélyes kártyás volt és az új Kemal pasát, aki most valamivel nagyobb tétre játszik? A vendéglős is odalopakodott az asztalunk mellé fehér kötényében, maga se amolyan mihaszna ember, ő is beszél vagy nyolc-tíz nyelvet.

Aztán elkezdtek beszélgetni ők. Valami kábító bizarrság sűrűsödött most asztalunk fölé, ahogy barátunk, meg a korcsmáros elkezdtek beszél-

getni. Percenkint más nyelven. Szinte egy nagy nyelvtornát vívtak, hogy ki a különb legény. Egyszer egyik szólította a másikat s a másik felelt és viszont.

Egyszerre csak a török szólott valami furcsa hangzású szavakkal és a vendéglős néma marad. Ezen a nyelven ő nem tud beszélni.

Idegen barátunk győzött és szeliden mosolyog a győzelmen.

— Hja! Kömnyü neki, — mondja a korcsmáros: Kemal pasa barátja volt! Kömnyü neki! ...

Pártos Ferenc.

Tasnády Kovács József a kommunistáktól várt igazságot

Sokkal ismertebb név lett az elmúlt három esztendő alatt országos viszonylatban is a dr. **Tasnády-Kovács József**, semhogy közelebből kellene ismertetnünk. Debreczenben meg épen jól ismerik, hiszen mint ügyvéd, hosszú időn át működött Debreczenben. Jelenleg volt nemzetgyűlési képviselő, az ébredő magyarok egyesületének országos alelnöke, aki büszkén szokott arra hivatkozni, hogy az antiszemita jelszót az elsők közt adta ki. Nem árt talán, ha emlékeztetünk **Tasnády-Kovács Józsefnek a kommunista idején a kommunista népjóléti hivatalhoz intézett beadványára.** E beadványban árvák ügyét kívánta védeni **Tasnády-Kovács József.** Az ügyet magát nem ismerjük, sem előzményeit, sem az elintézését. De **kezünkben van Tasnády-Kovács József beadványa,** amelynek nemcsak az az érdekessége, hogy megírása nélkülöz minden stílusztikai érzéket, hanem elsősorban az, hogy **Tasnády-Kovács József olyan igazságtalansággal szemben, amelyet szerinte a „régii” törvények miatt nem lehetett reparálni, a kommunista világrendtől kért és várt igazságot.** De beszéljen maga a beadvány, amelyet **Tasnády-Kovács József sajátkezűleg írt alá** és amely szövegről a következő:

Tisztelt Népjóléti Hivatal!

Egy valóban burzsoá- esetet kell proletár-árvák érdekében a maga valóságában előadnom, minden hozzátevés nélkül, hogy bárkit is vádolnék, ami nem is természetem és céloim csakis az, hogy a tanácsköztársaság vagyonának őrzése mellett az árvák javára minden tőlem telhető meglegyek.

Előadásomat okiratok igazolják, melyek a debreczeni járásbírósnál Schäferhagyaték címen kezeltetnek 18.990.382. sz. alatt.

Az eset szárazon a következő:

A mostani Schäfer-árvaház 1911-ben hagyaték volt még, ez a debreczeni járásbírósnak útján dr. Olchváry László zárgondnok által kezeltetett. Az akkori intézőség más tagokból állott, mint ma, csak az egyetlen Materny Lajos volt benne, de ezen esetenél a várostól huzamosan távol volt és akkor az intézőség hatásköre igen csekély is volt, sőt zárgondnok szerint fel is lett volna függesztve, ami ugyan tévedésen alapult.

Az akkori ügyvált a hagyatékknak a zárgondnok javaslatára a járásbírósnak intézte és a budapesti alapítványi ügyigazgatóság véleménye alapján a belügyminiszter hagyta jóvá. Ezek voltak az akkori fórumok.

1911-ben Mentze Henrik kereskedő ajánlatot tett, hogy 3 évre kibérli a Piac-u. 38. sz. alatti Schäfer-féle ház egész frontján levő üzlethelyiséget (3 üzlet ma) évi 15,000 koronáért. Azután pedig újabb ajánlatot tett, hogy ugyanígy kibérli ezeket 15 évre. A zárgondnok javasolta ezt és a bíróság kiadta mind az összes üzleteket Mentze Henriknek 15,000 K évi bérért 15 évre, vagyis 1926. évi május 1-ig. A belügyminiszter ezt jóváhagyta. A szerződés másolatát (1) alatt csatolom.

Tapasztalat alapján nézetem:

A bérlőnek természetesen joga volt úgy bérelni, ahogy neki jó volt, de egyébként teljesen szokatlan és habár semmiféle régi törvény nem tiltotta, mégis helytelen, hogy zárgondnoki, tehát ideiglenes kezelés alatt levő hagyatéki vagyon, melyből eo ipso árvák érdekeit szolgáló jóléti intézménynek kellett alakulnia, 15 hosszú évre leköttesse, ami által az árvák az emelkedő bérviszonyok folytán előreláthatólag kárt szenvedhettek. Mikor 1917. évben én az árvaház jogtanácsosa lettem, felhoztam az intézőségben ezt a dolgot és az intézőség az én utamon többször felhívta Mentze Henriket a bér javítására, de Mentze Henrik ettől elzárkózott és arra hivatkozott, hogy lehetetlen őtet megtámadnunk, mert perfect szerződése van és ez a régi törvények szerint így is állott, mert bírói utra hiába tereltük volna az ügyet, elutasítottak volna, szemben a teljesen perfect, jóváhagyott szerződéssel. Kérésre fogtam a dolgot és levélben azt kértem Mentzétől, hogy adjon legalább az árvák javára évi 3000 koronát, hiszen ezen üzletből, luxus-cikkeket árulván, meggazdagodott, sőt ugyanezen szerződésen nyert is, mert az így kibérelt üzletek közül egyet Deutsch Lajosnak 5500 koronáért bérbeadott és a másik üzletet pedig másnak, ha jól tudom, 3000 koronáért bérbeadta és így a két üzletét jóval nagyságra meghaladó saját üzletét potom bérért használja raktárostól, pincéstől együtt. Erre a levelemre nem is válaszolt és az árváknak semmit sem adott. Megkísértem személyesen a miniszternél eljárni, de ott is süket fülekre találtam. Mindenütt a szerződésre hivatkoztak velem szemben. Legutóbb a lakáshivatalhoz fordultam, ott a kérvényem elintézetlen.

Mentze Henrik üzletmenetéről, abból való nagy jövedelmére és áru eladására és a fentiekre tanuim: az árvaház intézősége, Deutsch Lajos (Piac-u. 38.), Lukács Aladár (Arany János-u. 54.) és Mentzéhez írott levelem, ami nála van. A Mentze-féle szerződést másolatban csatolom. — Ugyanezek igazolják azt is, hogy a Mentze által használt üzlet legalább 15,000 koronát maga fizethet, a Deutsch Lajos üzlet ehhez viszonyítva 6000 koronát fizethet és a Lukács üzlete fizethet aránylagosan 3000 koronát és így legalább 24,000 korona bért be kell hoznia ezen 15,000 koronáért Mentze által bérelt helyeknek.

Az én szociális érzésem nem enged nyugodni és keresem az emberes igazságot. **Ugy vélem, hogy eljött az idő, amikor a régi törvény okozta káros hátrányokat igazságra lehet felváltani.**

Épen ezért az a tiszteletteljes elő-

terjesztésem, hogy tessék ezt az ügyet megvizsgálni és az árvékat az őket megillető jövedelemhez hozzájutatni, ami által a tanácsköztársaság vagyona gyarapodik.

Azt hiszem, a béreket megállapító IV. kerületi lakásbizottság volna utasítandó arra,

hogy a helyzetet vegye fel a helyszínen a Népjóléti hivattal együtt és állapítsa meg a béreket, amennyiben ezt az illető kereskedők fizetnék, tekintettel, hogy 20 alkalmazottjuk nincs.

Mentze Henriknek legalább 15,000 koronában;

Deutsch Lajosnak legalább 6000 koronában;

Lukács Aladárnak legalább 3000 koronában.

Ha több lesz, annál jobb!

Én szívesen állok rendelkezésre, ha meghívatom.

Debreczen, 1919. április 14.

Tisztelettel

Dr. Kovács József,

a Schäfer-árvaház jogtanácsosa.

Tasnádi-Kovács József a minden zsidót lekommunizáló irányzatnak egyik vezéralakja ma. Leközlöttük ezt a beadványát, nem azért, hogy politikai tökéletességünk belőle, hanem azért, hogy amint minden esetben megtesszük, őt is figyelmeztessük, hogy embertársára csak az dobjon követ, aki magát teljesen tisztának érzi. Ha pedig legjobb meggyőződése lenne az, hogy e beadvány enyhítő, mentő vagy felmentő körülményekkel magyarázható, akkor vonja le ennek a konzekvenciáit mind azokkal szemben, akiket évek óta üldöznek bűnökért, amelyekre nem akarnak enyhítő körülményeket elismerni, vagy épen bűnökért, amelyek az illetők el sem követték.

Az elvarázsolt ház

(Egy kellemes nyaralás története.)

Irtó: Hasse Zetterström.

— Idén egy nagyobb villát kell bérelnünk — kezdte a feleségem. — Nem engedhetjük meg, hogy látogatóink az íróasztalra és a jégszekrényre aludjanak.

— Akkor a legegyszerűbb, ha senkit sem hívunk meg! — feleltem.

— Tehát az idén is rendez vískónkban nyaralunk? Hiszen neked társaság kell!

— Ott lakom, ahol akarok! Ezt jegyezd meg magadnak! Szabad ember vagyok, ha nő vagyok is! Ezt jegyezd meg magadnak!

Természetes, hogy egy nagyobb villát béreltem. Wilhelmsberg volt a neve. Kikocsiztam, hogy megtekintsem. Elragadó vidék. Nem messze az erdőből és a tótól, a telefonállomástól, a várostól és rendes kávéházamtól. Mikor visszatértem, a feleségem rögtön megkérdezte, hogy hány szobája van?

— Öt, — feleltem habozás nélkül, mert a hirdetés így hangzott.

— Van pincéje?

— Azt nem tudom.

— Akkor két jégszekrény kell. Hát a szobák hogy fekszenek?

— Három az emeleten, kettő a földszinten. — Ezt a bérbeadó megmondta nekem.

Mikor kiköltöztünk, tapasztaltam, hogy a legfuresább ház mind közül, melyeket ismerek, melyekben laktam avagy mesélni hallottam. Eredetileg egy egészen szerény egyszobás ház volt konyhával. Később a konyha mellé még egy szobát építettek. Azután egy tornácot emeltek a szoba elé. Majd két szobát a konyha fölé építettek és melléjük külön egy harmadik szobát ragasztottak. Kint lépcső volt, mely egy folyosóra vezetett. A folyosó mögött ismét egy folyosó, ahonnan egy ajtón át a tornác-

A legszabadabb köztársaság, ahol mégis cenzura van

A „Debreczeni Független Újság” bécsi szerkesztőségétől.

Bécs (december).

Nemcsak Ausztriában, hanem az egész közép-európai irodalmi világban nagy feltűnést keltett, hogy Bécsben nem engedélyezték Kisch prágai német író „Himmelfahrt der Galgentoni” című egyfelvonásosának előadását. A Galgentoni nagy sikerrel került színpadra Berlinben is, Hamburgban is, így irodalmi körökben sehogy sem tudták megérteni, hogy mi az oka a darab betiltásának? Erre a kérdésre a „Debreczeni Független Újság” bécsi szerkesztője ma sem tud választ adni. Külföldön azonban az is esodálkozást keltett, hogy Ausztriában, a világ legszabadabb államában cenzura van. Az osztrák cenzura intézményéről a külföldön kevesen tudnak, ezért érdekesnek tartottuk a cenzori hivatalnál látogatást tenni és a cenzura hatásköréről, valamint feladatáról részletesen informálódni.

A bécsi cenzori hivatal egyáltalán nem valami rideg vöröspaljbásos intézmény, nem fenyeget dűnyival, nem fenyeget betiltással, hanem egyszerűen csak tanácsol. Nyomdai termékekre, könyvekre, újságokra egyáltalán nem terjed ki, ezek a sajtótörvény intézkedései alá tartoznak, nem vonhatók előzetesen felelősségre, hanem esetleg csak utólag emelhet az államügyész vádat és ekkor az esküdtbíró hivatott az ítéletet kimondani. A rendőrségnek nincsen semmi köze a nyomtatott szellemi termékekhez, legfeljebb azt tilthatja meg valamilyen iskolaigazgatóság, vagy oktatásügyi hivatal kérésére, hogy bizonyos a közérkölcsekre ütköző nyomtatványokat 18 esztendő aluliaknak eladjanak. Miként tehát látjuk, az osztrák cenzura és a sajtótörvény a nyomtatott szellemi termékeket a legliberálisabban kezeli. Másként áll azonban a dolog színdarabok előadásánál. A cenzori hivatalnak tulajdonképpen csak arra terjed ki hatásköre, hogy a színpadhozandó darabok felett cenzurát gyakoroljon. Ez egyébként egészen természetes, hiszen a nyomtatott betű — bármily erkölcselen dolgokról is szóljon, — mégsem hat úgy, mintha azt a színpadon bemutatják és előadják. A színpadi cenzurát elrendelő

törvény is ezen az indokoláson alapszik. Ezért például a Galgentoni könyvalakban szabadon árusítható, annak ellenére, hogy előadását betiltották.

A színpadi cenzura egyébként egészen meg van elégedve a Bécsben színrehozott darabok erkölcsével. Az egyik cenzor szerint a francia írók is szakítottak már a sikamlós hanggal és a túlzott erotikával. (Lásd Marokkói kaland, Onagysága két férje és hasonló idén színrekerült darabokat, amelyeknek legfőbb requisituma az ágy. sz. p.) A bemutatott színdarabok erkölcsével oly megelégedett cenzor azt is közli, hogy a cenzori hivatalhoz benyújtott színdarabok száma erősen megcsappant. Ezenkívül most csak mintegy 130—150 színdarabot terjesztenek a bizottság elé, néhány évvel ezelőtt egyedül a Josefstädter Theater évenként több mint 200 darabról kért cenzori véleményt. A bemutatott darabok megcsappadásának az az oka, hogy nemcsak az operett-színházak, hanem a prózai riváldák is en suít — előadásokat produkálnak.

Ami a cenzura szigorát illeti, úgy a császárság alatt utlag háromszor annyi színdarabot tiltottak be, mint most. Politikai okok miatt ugyanis most nem tiltanak be egyetlen színdarabot sem, a vallási aggályok is könnyebbek lettek, úgy hogy most már csak a közérkölcse szempontjai az egyedül döntőek. Ezenkívül átlag két darabot tilt be a cenzori hivatal, az összeomlás óta eddig összesen öt darab színrehozatalát nem engedélyezte. (Vajjon miféle rekord-disztingúciók lehettek ezekben, ha Onagysága két férjében semmi sem találtak, ami a közérkölcsebe ütközne? sz. p.)

A cenzori hivatalban megtudtam azt is, hogy Berlinben nincsen színpadi cenzura, de épen ezért a helyzet sokkal veszélyesebb, úgy a színház-igazgatókra, mint az előadó művészekre nézve. Igen sok esetben a darab tartalma miatt az ügyész vádat emel nemcsak a szerző, hanem a színrehozó igazgató és a szereplők ellen is és a bíróság azután nagyobb pénzbüntetésre vagy esetleg börtönbüntetésre is elítélte őket. A berlini színházigazgatók sokkal jobban szeretik az előzetes cenzurát, mivel sikamlós daraboknál mindig fejük felett lebeg Damokles kardja az ügyész vádindítványának alakjában. Mivel a bíróságok legtöbbször pénzbírsággal büntetik meg a felelősségre vont direktorokat és színészeket, a berlini biztositó intézetek elfogadják biztositá-

kat az államügyész védelmével szemben. A berlini színházigazgatók ez ellen bebiztosítják magukat, rendszerint fizetik a részleteket, ha azután a bíróság elítéli őket, úgy a biztositó intézet fizet, azonkívül megtéríti a betiltott darab kijáratának költségeit is. Biztositás — a cenzura ellen! Ezt az „ügykört” az utódállamok biztositó-intézeteinek figyelmébe is ajánljuk. Az összes magyar lapok bebiztosítanak magukat elkobzás, rombolás és bomba ellen.

Szemere Pál.

„Röpiratot kellene írni Magyarországon problémáiról.” Bécsi szerkesztőnk a karácsi ünnepek küszöbén Berzeviczy Alberthez, a magyar Tudományos Akadémia elnökéhez fordult és megkérte őt, hogy fejtsse ki véleményét Magyarországon belső és külső politikájáról, illetőleg az ezekkel kapcsolatos problémákról. Berzeviczy Albert a magyar politikai életben az összeomlás óta nem vesz aktív részt és csak külföldi kongresszusokon emeli fel olykor-olykor szavát a magyarság érdekében. A pártpolitikától azonban óvatosan távol tartja magát. Bécsi szerkesztőségünk feltett kérdéseivel szemben is csak a következő válaszra szorítkozott: — *Ha a velem között kérdésekre választani akarnék, akkor röpiratot, nem pedig „nyilatkozatokat” kellene írni. A magyar problémákat nem lehet újságnyelvű nyilatkozatokban elintézni.*

Karácsonyfa.

— Ada Christen —

Hallod te is a lány zenét,
A susogó, sok tarka gyertyát?
Felejtett ó-imák sora
Fenyőgallyakból permetez rád?

Hallod te is, hogy gyermekek
Csöngetnek vig kacaj-haranggal?
Látod te is, tisztán, tisztelem,
Mint suhan át a néma angyal?

És látod te is tenmagad,
Alom-alakként lengve, távol?
Feled is lut mese-szemével
Gyermekkorod és csoda fárol?...

Ford.: Kardos László.

ra juthattunk, mely a konyha melletti szobába torkolt.

Ez a szoba egy harmadik, hozzáragasztott szoba alatt terült el. Mihelyt megérkeztünk, bementünk a házba. „Mily pompás!” kiáltottunk fel mindketten, nem is tudom, miért. Bementünk egy ajtón és elvesztettük egymást. Nem sokára azonban egy szobában találkoztunk.

— Ez egy labirintus!

— Én is azt hiszem!

Ismét elvesztettem a feleségemet és egyedül maradtam egy meglehetősen nagy szobában.

— It fogok lakni, gondoltam és kinyitottam a szoba egyik ajtaját. A ház hátsó részén jutottam ki. Körülkerültem a házat és megint bementem a folyosóra. Ekkor a konyhában találtam magamat. Itt is kinyitottam az ajtót és ismét a ház hátsó részén voltam.

— Ez kétségbeejtő, — véltem magamban, újra körüljártam a házat és felmentem a lépcsőn, ahonnan a tornácra jutottam. Itt meghallottam, a mint a feleségem kiált értem. Olyan hangosan, ahogy csak bírtam, feleltem neki, hogy rögtön jövök. Egy ajtót kinyitottam, de itt csak a fűszekertet találtam. Ugyanazon az uton visszamentem tehát és a tornácra jutottam. Óvakodtam azonban a folyosóra menni, nehogy harmadszor is úgy járjak, tehát a gerendákon másztam le és végre a ház bejáratánál voltam. A feleségem ismét hívott, mire én vizskiáltottam, hogy hol van? Szomorúan hangzott a felelet, hogy maga sem tudja. Erre megkértem, hogy maradjon csendben és körülsétáltam a házat. Végre egy lépcsőt fedeztem fel. Felmentem és egy kis kamrában találtam magamat, itt kinyitottam az ajtót és a tetőre jutottam. Cseréptető volt. Megkapaszkodtam a kéményben és elkezdtem a cserepeket számolni. Ezen az oldalon háromszáztizenegy volt. Feleségem újra kiabált.

— Gyere hát ide! — feleltem.

— Hova?

— A tetőre.

Erre nem kaptam választ. Körüljártam a kéményt és egy másik tetőre értem. Ezen egy ablak volt. Az ablakon keresztül lábam és egy lépcsőn át egy szobába jutottam a konyha mellett. A szoba azon két szoba alatt volt, melyhez az a harmadik volt ragasztva. Lerogytam egy utazókócsra, behunytam a szememet és gondolkodtam.

— Ez tényleg egy labirintus! — Tervrajzot kell készítenem!

Ekkor kinyitott az ajtó és belépett a feleségem.

— Ez a legfuresább ház az egész világon — mondtam neki. — Most azonban egy lépést sem megyek tovább. Már este van. Ebben a szobában maradok. Szólni fogok a szobaleánynak, hogy vesse meg az ágynál!

Epen arrafelé ment el a leány. Behívtam, azonban nem találta az ajtót, mire beemeltem az ablakon. Megágyazott és én fáradtan lefeküdtem aludni.

— Holnap már majd kiismerem magamat. Tervrajzot fogok csinálni és mindent lefényképezek. Akkor majd tisztában leszek mindennel.

Elaludtam. Éjfél tájban azonban nagy zaj ver fel. Amália, a szobaleány jön be a szobámba.

— Szent Isten! A nagyságos ur, — kiáltott fel féden.

— Mit akar itt, Amália? — kérdeztem szigorúan.

— Micsoda, fiam?

— Jaj, ez valami rettenetes!

— Ez az egész. Sohasem tudom, hol vagyok.

— Hát hol alszik maga?

— A cselédszobában.

— Hol van az?

— Azt nem tudom. Felkeltem, hogy a konyhában vizet igyam és most nem találok vissza.

— Forduljon csak meg, míg egy kissé felöltözök, akkor majd elkísérem. Majd csak megtaláljuk!

Amália megfordult és én felöltöttem a hálókötösömet.

— Most próbáljuk meg ugyanazon az uton, melyen jött, visszatérni.

A leány kinyitott egy ajtót és mi a ház túsó részén voltunk.

— A! right! — mondtam. — Most körül megyünk.

Meglehetősen hűvös volt. Végre megérkeztünk a villa főbejáratához, de a folyosóra vezető ajtó zárva volt.

— Vissza kell mennünk. Meg kell találnunk.

Visszamentünk tehát. Kinyitottam egy kis ajtót és egy sötét kamrába értünk.

— Nem itt van, — mondta Amália.

— Itt nem ismerem ki magam, itt sohasem voltam.

Újra kimentünk. Már hideg volt. Nagyon fáztam. A ház túsó oldalához támasztva egy létra állott.

— Felmászunk. Menjen előre, Amália!

— Csak tessék, nagyságos ur!

Előre mentem. A tetőre jutottunk.

Erősen megfogózkodtam a kéményben és újra megszámloltam a cserepeket. Ezen az oldalon négyszáztizenkilenc volt. Körüljártam a kéményt és a tetőn egy nyílást találtam.

— Másszék be! — mondtam a leánynak.

Ő azonban ismét vonakodott előre menni. Tehát én másztam elől és Amália utánam. Innen a szobámba érkeztünk, mely a konyha mellett volt.

— Végre! — szóltam és felültem a szoba közepén levő utazókócsra. — Itt maradunk, bánom is én!

Másnap reggel bejött a feleségem. Maga sem tudta, hogyan. Csak kinyitott egy ajtót és bent volt. Amália az ágyban aludt és én különös mosollyal az ajkamon, még mindig a kócsáron ültem.

Még aznap sürgősen visszatértünk városi lakásunkba.

Amália jobb családnál helyet keres, különbejárta cselédszobával.

G. Bernard Shaw

karácsonyi nyilatkozata a „Debreczeni Független Ujság”-nak Európa jövőjéről, a különböző konferenciákról és általában a politikusokról, valamint saját céljairól

(A Debreczeni Független Ujság eredeti tudósítása.)

Európa: az óvilág neve ma nemcsak geográfiai fogalom, hanem problémát jelent. A kontinens immár 1914 óta a legnehezebb kríziseken megy keresztül. Senkisé tudja, mit csináljon, a politikusok konferenciáznak, jegyzékeket váltanak, ultimátumokat intéznek, törpék ehhez a feladathoz. Itt van például Lloyd George. Nemcsak egész Európa, hanem az egész világ tőle várta a megváltást, azt hitték, hogy Genuában ő fogja megszűlni az új Messiaszt. Megszülte? Nem. Ma azonban látjuk, hogy alapjában véve Lloyd George sem emelkedik felül a többi államférfiakon, rutinus politikus, ügyes vezércikket ír most nagy honoráriumokért a különböző európai lapokban, most tanácsokat ad, vitatkozik, hibákat fedez fel, de mikor Európa ura volt, akkor nem sujtott le kiméltlenül azokra, akiket bünszököknek tart, akiknek hibáit ma leleplezi, hanem tárgyalt velük, kompromisszumokat kötött és elbukott, elbukott épen úgy, mint előtte sok száz más miniszter és miniszterelnök, elbukott épen úgy, mint Wilson, a kibén a világ ép úgy csalódott, mint Lloyd Georgeban. Kihez forduljon tehát az emberiség, kitől várja a megváltást?

Európa modern kultúrájának csúcspontján ragyognak G. Bernard Shaw, Anatole France, Gerhard Hauptmann, Romain Rolland nevei. Az írók azonban művészek, ha politizálnak is, saját l'art pour l'art szempontjuktól tekintik az eseményeket és inkább prédikátorok, mint gyakorlati érzékkel bíró politikusok. Talán egy kivétel van közöttük és ez épen Lloyd George nagy honfitársa, a skót G. Bernard Shaw. Nem hinném, hogy ezt az embert be kelljen mutatnom. Hiszen ha méltatnom kellene, ha erre rászorulna, úgy már nem is lenne érdemes vele foglalkozni. Shaw egyszerűen csak Shaw, más róla nem lehet mondani, aki más jelzőt használ, aki más szavak segítségével akarja őt jellemezni, az egyszerűen lefokozza ennek a nagy embernek jelentőségét. Bernard Shaw a most lefolyt angol választásokon a munkáspárt programjával lépett fel. Megbukott. Nekí ez a bukás azonban nem ártott. Európa számára azonban talán helyrehozhatatlan kárt jelent, mert Bernard Shaw az angol politikai élet porondjára kerülve, bizonyára új eszmékkel és gyakorlati tanácsokkal termékenyítette volna meg az Európát vezető Anglia politikai életét. Hogy Bernard Shaw megbukott, ezért szégyelhetik magukat az angol választók, szégyelhetik magukat Bonnar Law, Lloyd George, és Ausquith polgári pártjai, akik ellenjelöltöket állítottak vele szemben, de szégyelheti magát a munkáspárt is, amely ennek a nagy embernek, aki a Labour Pártot megtisztelve azzal, hogy ennek programját fogadta el, nem olyan kerilthen jelölte őt, ahol a munkáspárt jelöltének győznie előre is bizonyos volt. Talán talán a Labour Párt-ra nézve is

nagyobb nyereséget jelentett volna, ha képviselőinek sorában Bernard Shaw ül azon tiszteletreméltó szakszervezeti vezér helyett, aki azzal mutatkozott be, hogy a kormány-pártnak egy reprodukálhatatlan kifejezést kiáltott oda.

Bernard Shaw ma nem tagja az angol parlamentnek, nem az ő hibája, hogy nem került bele az angol és ezzel együtt az európai politikai életbe. A londoni parlament ma bizonyára hangos lett volna az ő szavától, a nagy skót azonban örökéletű műveit továbbra is a politika zajától távol írja. Karácsony küszöbén elkövettem a szentségtörést és G. Bernard Shaw-hoz fordultam néhány olyan kérdéssel, amelyet fontosnak tartok. Tudtam, hogy Shaw-tól csak rövid mondatokat, rövid választ várhatok, hiszen az udvariasságmentes rövidség az ő erélyességének, de egyben megfontoltságának karakterisztikus megszólalási módja.

— Hogyan látja Európa jövőjét? — hangzott első kérdésem.

— Egyáltalán nem látom! Nem vagyok jó!

Shaw — milliókkal ellentétben — nem tartja tehát magát profétának. I am not a soothsayer! Száz ezrek másként vélekednek, ezért megkérdeztem:

— Hogyan tartja lehetségesnek Európa megmentését?

— Europe is not lost yet!

Kétféleképpen lehet ezt érteni. Minden az utolsó szótól függ. Európa most ninesen elveszve. Európa még ninesen elveszve. Magyarazza ki-ki tetszése szerint, az azonban bizonyos, hogy Shaw a legjobb esetben is csak a jelenről, mostanról beszélt. Ha nem is érti úgy, hogy még ninesen elveszve, úgy bizonyos az is, hogy az, hogy most ninesen elveszve, még mindig nem jelenti azt, hogy előbb vagy utóbb nem roppan össze.

Feltettem tehát egy harmadik kérdést, mit tart a különböző konferenciák és politikusok felől?

— Eddig még nem küldtek ki delegátusként egyetlen konferenciára sem. Ha egyszer majd kiküldenek, úgy elegendő időm és alkalmam lesz arra, hogy kifejtsem véleményemet felőlük.

Shaw tehát szívesen venne részt konferenciákon, meg is mondaná véleményét, így azonban, mint „bukott képviselőjelölt”, csak ezen szándékának kifejezésére szorítkozik.

Shaw, a politikus, már eleget beszélt, a közönséget az is érdekelné fogja, hogy van-e valami mondani-valója önmagáról, munkásságáról, megkérdeztem tehát, hogy mik a szándékai?

— Már elmúltam hatvanhat éves. Munkámon már túl vagyok. Így ninesenek szándékaim és céljaim. Csak mulasztásaim vannak.

Shaw tehát igen szigorú önmagával szemben, csak mulasztásokról beszél. Ezeket a mulasztásokat (arrests) azonban be akarja hozni. Szóval mégis csak dolgozni akar, ő ezt a mulasztások pótlásának, a közönség

azonban a nagy író ajándékának nevezi. Egyébként egyre megy, a fő az, hogy az emberiség Shaw-tól, a politikustól és Shaw-tól, a költőtől

egyaránt várhat még valamit. Természetesen Shaw-nál ez a grammatikai „valami” mindig sokat, igen sokat jelent.

Szemere Pál.

A táncoló Debreczen

— Tudja szaktárs, hogy az a csavar fenekéhez!

— Bizony, bizony, nagyon nehéz! — szolt a másik, miközben egy fél női cipő talpába szegett vert. Egyhanguan koppan a kalapács s a két cipészegéd, escarpének és könnyed női bál cipők gyártása közben a modern táncokról álmodozik.

— Majd ma este a kolonban! — egyeznek meg, amikor elhagyom a műhelyt, ahova cipőgondok vezettek. Tehát a modern kor szele már eljutott a cipésműhelyekbe is. A shymmi, tango-milonga, francia waltzer jobban érdekli az egyszerű cipészlegényeket, mint a cipőfejelés, vagy a talpalás. Mikor a cipésműhelyből távoztam, már elhatároztam, hogy a táncoló Debreczenről készülő riportom első fejezete a munkáskolonnál fog foglalkozni.

Magyar kettős . . .

A Munkás-Otthon kifejlesztett parkettjén 9 leány és 16 fiú áll egyes-nes vonalban. A sor előtt feketeruhás apró emberke, Szepessy Ferenc táncotár, tornatanár, ismerős csatogatójával a kezében.

— Lelépek, félkör, mozdulat hozzá! — hangzik a vezényszó és az egész sor, mint egy dróton rángatott báb, egyszerre csinálja a waltzer alapfiguráit, majd megbomlik a sor és a fiúk partner után néznek. Egy csinos leányka árván ül mellettem. Nem akadt partnere. Hogy miért nem, kitérnek az alábbi párbeszédből, ami a leányka és egy szeliden görbe-lábu táncos között lefolyt:

— Kezit csókolom Zsuzsika, jöj-jön, táncoljon velem!

— Nem lehet, Sándor, mert nem vagyok táncos öltözve.

— Jöj-jön már, hisz' ezek olyan buták, én is olyan buta vagyok, maga pedig megtanít, — szolt az ifjú és a leány már levetette a kabátját és elvegyül a sorban. A sarokból felhangzik egy szál hegedű friss magyar üteme. A munkásfiúk, leányok magyar kettőst táncolnak. A Munkás-Otthonban . . . Egy sugár természetű leányka önfelédten bokázik és andalog a temperamentumos zenére. Már elmult 10 óra és a táncos had változatlan hévvel táncolja körül a termet. Az anyák a kályha mellett ülnek összehúzódva és a dísnózsiról beszélnek, meg a hatósági kenyeréről . . . Kipirult arcú lányuk tánc nem érdekli őket, hanem inkább az élet-tánc . . . Munkás-anyának az élet-tánc, munkás-leány a láb-tánc . . .

A modern táncok hazája

A modern táncok bölcsője a Bikaszálloda kistermében ring. Perczel Karola és Adler René tánciskolája messze híres, úgy emlegetik, mint Budapesten az Eibenschütz-Kovács-kolonokat. A modern táncokat rengeteg kolonra felosztva tanítják itt. — Tanácsadóm azt tanácsolta, hogy hét-ötön vagy csütörtökön este meniek fel, akkor verődik össze a legértékesebb társaság. A szálloda halljában keleti zene lassu ütemei fogadnak. A kistermet körülül a sugárzó arcú mamák, valamennyien leendő anyósok. Mindenki a maga lányát kíséri szemmel, miközben a más leányát kritizálja.

— Nézd, — hallom, amint elme-gyek az egyik mama mellett, — a Kulesár-leány olyan rövid szoknyába jár, mintha még mindig 15 éves lenne!

— Pedig! . . . szolt a mellette ülő testvérem és sokatmondóan bólint. Arrébb ezt hallom:

— Láttad a Kleinék Rózsáját, li-hetetlen rosszul táncol.

— Miért jön az ilyen tánciskolába!

— Vagy:

— A te lányod angyal!

— A tiéd pazarul táncol! — hizek-kedik vissza.

A mamák párbeszélnek, kritizálnak, másról beszélnek, mint amott . . .

Tango milonga

A párok pedig szinte átszellemülve lejtnek egy táncot. Ringó, lassu léptekből áll ez a tánc; a tango mi-

longa. Amint a zenét hallok, elvonul előttem gondolatban a párisi Maxim-bar, ahol demimondeok, kokottok és világhíres szépségű chansonettek szemképrázató finoman táncolhatják ezt a táncot a táncos titánokkal. E kis, gyengén világított táncteremben az új táncórület, a tango milonga nem tetszik elég finomnak a titánkodó táncosok lábai alatt, sőt egyenesen medvetáncra gondolok, amint egyes párok interpretálják a finom, néhol lenge táncot.

A tango milonga kétségkívül finom és erkölcsös, szalonokba illő tánc, ha — finoman táncolják. A régi tangó szögletességét lecsiszolták és a modern táncokban annyira kifogásolt „belépés” emel a táncnál idézőjel nélküli belépéssé finomult. A tánc muzsikája keleties, könnyed ütemű, lassu, kimért, kéttaktusos lépésekkel kezdődik, majd két gyorsabb lépés után jobbra kilépés következik, később, egytaktusos pihenő után finom belépés zárja az alapfigurát. Általában követi ez a tánc is az új szokást: simává, egyszerűvé és plasztikussá teszi a mozgásokat. Ennyit a tangó milongáról.

A hétfő-csütörtöki kolont 40—50 fiú és 20—25 leány alkotja. A lányok közül az egyik kitérnek a táncával. A szöghajú, apró termetű leány fehér virággal díszített, világoskék japán-selyem ruhája apró fodrot vet, amint táncolja a tangó milongát. Kedvesen mosolyog és amint táncolni látom egy titánkodó ifiúval, a Maxim-bar ábrándképe elmúlik, táncos és táncos-leány közé ködfüggönyt állítok; plasztikusabban táncoló urileányt még keveset láttam. Ő a kolonok koronázatlan királynője. Sajnos, a partnerek nem igen illenek hozzá s így a tango milongáról csak félvéleményem van: finom tánc, de a tánciskolák parkettjei kissé groteszkül fest, mert a tanítványok talán majd jövőre ki tudják hozni a finom, enyhe mozdulatokat, ma még nem. Az enyhe itt egválore renyhe! A tango milonga soha nem érheti el azt a népszerűséget, amit az one stepp vagy shymmi, mert hiányzik belőle a tömegbolondító tűz: a pattogó ütem.

Csak simán!

A többi modern tánc: az one stepp, a shymmi és a francia waltzer sem pihennek a salonokban. E táncok ug-rándozó, erkölcsetlennek nevezett figurái kisimultak. A modern tánc nem rázós többé, hanem gördülékény, mint a korcsolyázás. Simán, izlésesen táncolják — mert így tanítják — valamennyi modern táncot: még a legerkölcösebb szerzetes sem emelhetne ellenük kifogást. A meg-modernizált modern táncok alapja a négyesög lett. Kevés tempókülönbséggel minden táncban alkalmazták. A hidegrázós shymmiből sima tánc lett, olló és csavar lehető elhagyásával. A mai shymmit órákig el lehet fáradság nélkül is táncolni. A párok látható élvezettel, simán csusszák át a termet. A modern és átalakított shymmi, one stepp táncokról bátran el lehet mondani, hogy erkölcsösek és izlésesek.

A kolont hölgyválasz zárja be. A kolon hangyabollyá változik szempillantás alatt. Táncosnők roboznak a terem egyik sarkából a másikba, egyet-kettőt lépnek táncosaikkal és megint másikkal lejtnek. A hölgyválasz repülőváltásos statéfatutással változik. Még nézni is kellemetlen.

Fő a batyu . . .

Szepessy Ferenc modern és klasz-szikus tánciskolájának vizsgája az Ipartestület dísztermében. Szufolt terem előtt leítették el a tanítványok a bemutató táncokat. Rengeteg fiú érdeklődő verődött össze a táng-vizsga alkalmából. A vizsga ugyanis batyu-vizsga volt. A mamák fehér csomagokkal felszerelve jelentek meg és bizony itt minden lány annyit ért, amilyen batyut hozott. Bizonyítja ezt egy fiatal fiú, aki fáradságtalanul táncolt egészen éjfélig jó, rossz táncosokkal, vegyesen. Egy szabad percében megkérdeztem:

— Miért táncol ezzel a sok rossz táncossal?

— Az nem fontos, hogyan táncol, válaszolja — fő a batyu!

És 12 órakor vacsorára harangoznak be. Egy-egy táncosnő karján 5-6 táncos lóg, mint gyümölcs a fán. Megoldódik a batyu csomója, disznókarajok, csirkecombok és tésztafélék vándorolnak a tenyerekbe. Itt mindenki magyaron fogja meg a csirkecomb végét és zavartalanul falatozik. Vacsora végére összeesengenek a poharak, a lányok szemé csillogóvá válik és végenélküli jókedvvel táncolják a csárdást:

Rá van csavarintva az a kutya derót... Le se esik mégis leadi a szót!

Hajnali 4 órakor ér véget a batyutáncvizsga, amelyen minden fiú halálra táncolta és ette magát...

Két korona borralaló... Ritka buza, ritka árpa, ritka rozs... Ezzel az odaillo csárdással kezdődött Schaff táncintézetében a kiscgazda-bál. Tükörsimára kifényezett csizmában, feszes bricsesz-nadrágban a fiúk, a lányok pedig nagyjából rózsaszínű ruhában. Annnyira egyformák a párok, hogy percekig tart, míg meg tudom őket különböztetni. Olyan különösnek képzeltem el a kiscgazda-bált, hogy sokáig nem tudtam beleilleszkedni a bál igazi hangulatába.

Pedig a kiscgazda-bál nagyon rendezés volt. Ha talán a táncosok nélkülölték is azt az affektáltságig menő finomságot, ami az előkelők vagy középosztályok báliáiról ismeretes, ha talán formátlanabbul is táncoltak a párok, mégis annyi egyszerűség, természetesség volt e kis bálteremben, hogy végeredményében nagyon kellemes képet nyertem. Bájos jelenetek egész sorát figyeltem meg. Mikor a táncos felkérte a táncosnőt, illetlenül meghajolt. A modern táncokat, ha táncolták is, a táncosok illő távolban maradtak partnereiktől, a csárdást pedig igazán csak itt látam hamisítatlanul táncolni.

Szünetben három pár leül egy asztalhoz és pezsgőt rendel. A pincér hoz egy üveg Törleyt. A kiscgazdalegények azonban kifinomult érzékeléssel visszaküldik az üveges pezsgőt és kancsóban kérik szervizolni. Valahol így látták. Rövid félóra alatt 3 üveg Törley tartalma vándorol a kancsóba. Mikor fizetésre kerül a sor, gond nélkül fizeti ki az egyik legény a 4800 koronát kitevő összeget. A fizetőpincér haillong, az egyik legény benyul a labi zsebébe és 2 korona borralalót nyom a főúr marékába. Három üveg pezsgő és 2 korona borralaló!... (—)

Anita Berber, a meztelen táncosnő Budapestre megy vendégszereplésre

(A Debreceni Független Ujság bécsi szerkesztőségétől.)

Bécs (december).

A német reparációval, Narutowicz elnök tragikus halálával, a lausannei konferenciában nem foglalkoztak annyit a bécsi lapok, mint Anita Berberrel, a meztelen táncosnővel, akiért három orfeum veszett össze. A Hotel Erzherzog Karl portája szinte mechanikusan feleli kérdéseimre, anélkül, hogy a vendégtáblát megnézné:

— Anita Berber, II. emelet 122.

Kopogunk az ajtón. Egy magas, nyulánk pápaszemű fiatalember dugja ki a fejét:

— Mivel szolgálhatok?

Bemutatkozom, őszintén:

— Sebastian Droste a nevem.

Droste ur, Anita Berber táncpartnere közli, hogy a művésznő még ágyban van és ezért, sajnós, nem fogadhat. A szobából azonban női hang hangzik ki:

— Ugyan angyalom, egyáltalán nem zavar!

Bent ülünk a szobában, Anita Berber ágyánál...

Erősen ki van festve, rövidre vágott vörös haját hord, — azelőtt szőke volt nála a divát — idomait nyerselyem ing, azt pedig selyem paplan fedi el. Az ing-bluz a mellen — valószínűleg fedelékenységéből — nyitva van és a látogatónak nem épen kellemetlen perspektívát nyújt. A szobában rajtuk kívül még három fiatalember van, akik sóvár pillantásokkal kísérik Anita Berber minden megmozdulását. Egyikük, Droste ur, a lezárt nagy botránnyról beszélt. Anita Berberhez fordulok és megkérem, mesélje el letartóztatását. Minden vonakodás nélkül elkezd beszélni:

— Mult hét szerdáján történt. Délben tízenkét órakor kopogtak szobámon. Mindketten, Droste és én, még az ágyban fekvőtünk. Kiszóltunk:

— Ki az?

— A rendőrség.

— Természetesen ki kellett nyitnunk az ajtót. Két detektív és két rendőr jöttek be a szobába. Utánuk a Ronacher-orfeum igazgatói jöttek, a kik bennünket szerződésszegésért feljelentettek. Az egyik detektív innapi beszédet intézett hozzám és völegényemhez, majd avval fejezte be, hogy le vagyunk tartóztatva, azonnal öltözködjünk fel és menjünk vele. Természetesen eszünk ágyunkba sem volt ezt a parancsot követni. Azonnal telefonáltunk ügyvédünkhez, aki rövidesen szintén megjelent. Ekkor azután igen izgalmas vitaközlés fejlődött ki. Az ügyvédek, az igazgatók és a detektívek délután két órától este hét óráig tárgyaltak szobánkban. Több ízben már olyan rosszul állt a dolgunk, hogy ismételtlen is felszólítottak bennünket, kövessük az őrséget. Végre azonban mégis megegyezés jött létre a három igazgató között. Most tehát ebben a hónapban Bécsben sehol sem szabad fellépnem. Már mint orfeumban nem. Mielőtt Bécsből elutazom, néhány estén a Kammerspiele-ben fo-

gok fellépni. Január 3-án azonban már megkezdtem vendégszereplésemet a Champs Elysée és a Palais Royal című mulatókban. Párisból valószínűleg Budapestre megyek. Budapestem mostan Paul Mail címen új mulató nyílt meg, ez havonta két millió magyar korona fizetést ajánl. Ezenkívül ott tartózkodási költségeinket is teljesen fedezi akarja. A Ritz-ben teljes számlánkat fizeti. Hogy Budapest után mi következik, azt még nem tudom. Valószínűleg bejárjuk az utódállamokat, erre is van ajánlatunk.

Megkérem, hogy beszéljen multjáról. Nevetni kezd és azonnal beszél:

— Hét esztendőie táncolok. Tizenöt éves korom óta. Most könnyen kiszámíthatja, hány éves vagyok.

Tényleg igen fiatal, fiatal és friss, a festék ellenére is. Tovább beszél.

— Tulajdonképpen felfedezem Richard Oswald, a híres filmrendező volt. A „Mico” filmtársulatnál egy nagy prostituált filmben léptem fel. Azután különböző varietékekben táncoltam. Mostan itt vagyok.

— Egyébként beszélhetek magamról egyéb dolgokat is. Bécsben azt mesélik rólam, hogy beteges hajlamú vagyok. Hát kérem ebből egy szó sem igaz. Elvált asszony vagyok és épen most szándékozom másodszer férjhez menni! — kiáltja és tekintetével Sebastian Drostet, partnerét, simogatja végig. Azután ismét mátra tér át: — Két évvel ezelőtt is mindenféle piszkos dolgokkal gyanúsítottak meg. Nem történt semmi egyéb, minthogy a Semmeringen két magyar asszony rödlázis közben igen kényes helyzetbe hozott. Addig vertem őket, amíg birtam.

Most jön azonban az interjú java. Anita Berber, akét megismétlődő botránnyai révén a hír szárnya kapott, kijelenti, hogy többet már nem mond, mivel megírta memoárjait, még pedig partnerével közösen. A memoárok a jövő hónapban megjelennek. Erről azonban már a völegény-partner tájékoztat:

— A könyvben versek is lesznek Anita Berbertől. Mert Anita költő is, még pedig expresszionista. Azonkívül kitűnő rajzoló is. Droste ur beszél, annyira áradozik, hogy tanácsosnak láttam már távozni. Mikor az ajtóban voltam, a vörösőshajú Anita felemelkedett az ágyból és utánam szólt:

— Kérem, írja meg azt is, nem vagyok meztelen táncosnő!

Megírom ezt is, bár nem tudom, hogy miért kiáltotta ezt utánam a szép Anita. Hiszen a színpadra egész meztelenül lép. Csak egy hogyishívják, egy kis szalagocská van rajta. Vagy talán épen ezért nem tekintti magát meztelennek? Akkor Éva sem járt meztelenül a paradicsomban...

Látogatás Mussolininál — másfél év előtt

Egy világjáró ujságíró naplójából
Hogyan vélekedett az európai problémákról uralom-
jutása előtt a fassiszták vezére

(A Debreceni Független Ujság eredeti tudósítása.)

Mussolini, a tél elején uralomra jutott olasz fassisztavezér ma bizony már szegre akasztotta régi programját, a békeszerződésnek kiméletlen végrehajtásáról szónokol, mindennemű revíziót ellenez. Mussolini miniszterelnök programjáról és szándékairól esetről-esetre beszámoltak távirataink. De vajjon hogyan vélekedett az olasz fassisztavezér, mielőtt hatalomra került? *Balla Ignác*, az ismertevű budapesti ujságíró és író, az „*Uj Idők*” szerkesztője, d'Annunzio fordítója, másfél év előtt Olaszországban járt és Milánóban hosszabb ideig beszélgetést folytatott az akkor még szárnyait bontogatni kezdő fassisztavezérről. *Balla* akkor feljegyezte, amit *Mussolini* mondott és ez érdekes feljegyzések alapján mostan részletesen közölhetjük a másfél év előtt folytatott, de igazában csak mostan aktuális intervjút. A feljegyzéseket szó szerint úgy közöljük, miként annak idején *Balla* Milánóban megírta, habár egyes részleteit az események meghaladták, még sem változtatunk rajta semmit, mivel így sokkal jobban érvényre jut a kontraszt *Mussolini* mai politikája és akkori kijelentései között, sokkal jobban kidomborodik *Balla* Ignác intervjújának minden túlzás nélkül történelmi jelentősége. (A szerk.)

Milánó, 1921. április.

Lido *Cainani*, a Popolo d'Italia egyik szerkesztője hihetetlenül rázta a fejét, amikor megmondtam, hogy vezérikkel, Benito *Mussolini*-val akarok beszélni.

— Nem hiszem, hogy ez lehetséges volna, — mondta — *Mussolini* nem ad intervjút, nem ér rá beszélgetni idegen ujságírókkal; máskor is rengeteg a dolga, de most, a választások előtt, egyenesen emberfeletti munkát kell végeznie. De azért megpróbálok kieszaközölni az interviút és majd telefonálok Önnek.

Ez tegnapelőtt volt. Tegnap aztán délután 5 órakor megszólal a szobámban a telefon:

— Itt Popolo d'Italia, *Cainani*, *Mussolini* holnap délelőtt tizenegyor várja.

Tizenegyor a Popolo d'Italia szerkesztőségében voltam. Ezt a harcias nacionalista lapot — a fassiszták hivatalos lapját — *Mussolini* alapította, a fassiszta mozgalom megszervezője és fővezére. Legendák keringenek arról az emberről, akit Itália ifjúsága féltékenként imád, mert az internacionalista alapon álló szocialista tömegekkel megvédte hazáját a bomlásától és a — kommunizmustól. Ő alapította a fassiszták hatalmas szövetségét, amely kéréllhetetlen harcot folytat a társadalmi rendet megbolygató anarchista és kommunista törekvésekkel szemben éppenny mint a szocialistáknak ama irakcióival szemben, amely még mindig nem akar nemzeti alapra helyezkedni.

A fascista (olvad: fassiszta) szó tulajdonképpen azt jelenti, hogy a Fascia (olvad: fassa) tagja; a Fascia pedig a szélső nacionalista szövetség neve. Nálunk nem igen ismerik az olasz fassizmus szó igazi értelmét. Épen az ellenkezőjét hiszik róla, mint ami a célja és amit nemcsak kitzíttek, hanem valóban szolgáltnak is a fassiszták, akik a világháboru indulatai után a régi rendet, minden társadalmi szabadságával együtt akarják visszaállítani. Itáliában a háboru alatt és főként utána a szocialisták meglehetősen ellenséges álláspontja helyezkedtek minden kizelzett nacionalis törekvésével szemben és különösen a háboru után mutatkozt meg ez az intenciójuk, amikor nemcsak engedték, de — sokak szerint — egyenesen ők segítettek elő, hogy a kommunisták ott megszerveződhettek, elfoglalhatták a gyárakat, vörös-őrségeket alakíthattak és munkástanácsokkal rakhatták meg a nagyobb üzemeiket. A kormány akkor tudvalevően semmit sem tett ellenük. Látszólag. Azaz: fegyveres erővel nem szegült ellenük. Ehelyett okos taktikával kívárta, amíg ők maguk járatták le magukat és a kommunizmust. A vörösőrségek nem tudták a gyárakat vezetni és erre a kommunisták, de főként a szocialistáknak az a része is

rájött, amelyben még él a nemzeti érzés. És amikor az kiderült, szép lassan kiszökdöstek a gyárakból, az el-kommunizált üzemekből, hogy — örökre kiábránduljanak minden kommunista népboldogító frázisból.

Ez a kiábrándulás körülbelül két hét alatt folyt le: ennyi időbe telt, a míg a gyárakat kiürítették a kommunisták. Ez a két hét elég volt arra, — és itt számított megint helyesen az olasz kormány — hogy a polgárság és a régi rendet biztosítani akaró munkásság megszerveződjék, annál is inkább, mert ebben a szervezkedésükben nem zavarhatták meg a bolsevikok, akik ezalatt a maguk kis világalalmát akarták megalapozni. Ezt a két hetet használta fel *Mussolini* és ekkor rázta fel a polgárság öntudatát, amiben az egyetemi ifjúság volt legnagyobb segítségére, továbbá a leszerelt katonatisztek és a munkásság nemzeti alapon álló csoportjai, amelyek azóta egyre szaporodnak. *Mussolini* azért tartják ma Olaszországban — nem is olyan kevesen — *Itália megmentőjének és a jövő emberének*. Nemzeti hősként ünneplik és nagy szerepet számnak még neki *Itália újjáépítésének nagy munkájában*. Hihetetlenül nagy munkabírással tudta csak elérni azt, amit eddig elért: éjjel-nappal dolgozik a szó legszorosabb értelmében. Délután öt órától reggel félhégyig bent van a szerkesztőségben és délelőtt tizenegyor ismét ott ül iróasztala mellett a Popolo d'Italia nagy sarkos szobájában, a Via Luvanio-n. Ilyenkor keresik föl párthívei, az ország különböző részében megszervezett utabb és utabb Fascio vezeterei s ilyenkor folynak a nagy tanácskozások. Most is velem együtt még négy-ötven várjuk *Mussolini*-t, amikor egyszerre öt bersagliere tiszt jön be. *Diszვენ ruhában, föltrendjeleve, mintha csak irdyí audienciára mennének*. Ők is *Mussolini*-t keresik.

Várunk és — természetesen csak ő róla beszélgetünk. Az egyik öreg ur elmondja, hogy ő még ösmerte *Mussolini* apját, aki napszámos volt. Maga *Bentino* is kalandos multra tekinthet vissza. *Iskolába csak későn került*. Az anyja tanította írni, olvasni. Aztán aiféle *vándorinuss-életet* élt. Sok galibája volt már az életben. Az ujságírás előtt költő volt és szép szonetteket írt. Mint ujságíró egész Itáliát bejárta, alig van ujság, ahol nem dolgozott volna. Az Avanti az ő szerkesztése alatt lendült fel annyira, hogy kilencszáz ezer példányban jelent meg naponta. De aztán *Mussolini* megalékelte a szocialista vezérek politikáit, amely egyre nemzetietlenebb lett és megalapította a Popolo d'Italiát.

Az ajtó most szélesen kivágódik. Magas, acélos mozdulatu, kemény léptű férfi lép be. Mindenki feláll és üdvözl. Nagy fekete szemé, tízes és szuró, Mosolyog. Aztán sietve megy tovább dolgozószobájába. Pár pillanat múlva jön a titkárja. Megkér mindnyájunkat, legyünk türellemmel, mert a Popolo d'Italiából rendkívüli kiadás készül és a vezércikkét most írja *Mussolini*. Várunk tehát még egy jó negyedórát. Aztán az öt bersagliere kerül sorra, majd rögtön utánuk én. Feláll iróasztala mellől, elem jön, megvárzza kezemet és parázsló pillantása az enyémbe mélyed:

— Bocsássa meg, hogy megvárattam. De most aztán rendelkezésére állok önnek akármilyen hosszú interjú erejéig is. Kérdezzen és felelek mindenre. A magyarokat mi olaszok őszintén szeretik és ha még ujságíróknak nem is állok rendelkezésükre, de a magyaroknak örömmel.

Gyorsan beszél, tiszta római kifejezéssel. Közben föl s alá járkal szobájában: egyetlen pillanatig sem tud tétlenül ülni. Kell neki a mozgás, akár a ketreche zárt leopárdnak. És van is benne valami a fekete leopárdból: indulatos, szinte vad mozdulatai vannak, a fejét úgy veti fel, mint leszálló vad. Mi másról tehetném fel a fassizmus megteremtőjével szemben az első kérdést, mint hogy:

— Nem lenne szíves nyilatkozni a fassizmusról?

— Örömmel — feleli mosolyogva. — A fassizmus két évvel ezelőtt született meg és pedig az én kezdemre. Célja a rend fenntartása ott is, ahol

G. Bernard Shaw

karácsonyi nyilatkozata a „Debreczeni Független Ujság”-nak Európa jövőjéről, a különböző konferenciákról és általában a politikusokról, valamint saját céljairól

(A Debreczeni Független Ujság eredeti tudósítása.)

Európa: az óvilág neve ma nemcsak geográfiai fogalom, hanem problémát jelent. A kontinens immár 1914 óta a legnehezebb kríziseken megy keresztül. Senkisé tudja, mit csináljon, a politikusok konferenciáznak, jegyzékeket váltanak, ultimátumokat intéznek, de hiába keresik, nem találják az utat, amely a helyzet javulása felé vezetne. Hogy mi ennek az oka? Talán az, hogy azok az államférfiak, akik a kontinens sorsát intézik, törpék ehhez a feladathoz. Itt van például Lloyd George. Nemcsak egész Európa, hanem az egész világ fölé várta a megváltást, azt hitték, hogy Genuában ő fogja megszűlni az új Messiaszt. Megszülte? Nem. Ma azonban látjuk, hogy alapján véve Lloyd George sem emelkedik felül a többi államférfiakon, rutinos politikus, ügyes vezércikkéket ír most nagy honoráriumokért a különböző európai lapokban, most tanácsokat ad, vitatkozik, hibákat fedez fel, de mikor Európa ura volt, akkor nem sujtott le kíméletlenül azokra, akiket bühöcsöknek tart, akiknek hibáit ma leleplezi, hanem tárgyal velük, kompromisszumokat kötött és elbukott, elbukott épen úgy, mint előtte sok száz más miniszter és miniszterelnök, elbukott épen úgy, mint Wilson, a kibén a világ ép úgy csalódott, mint Lloyd Georgeban. Kihez forduljon tehát az emberiség, kitől várja a megváltást?

Európa modern kulturájának csúcán ragyognak G. Bernard Shaw, Anatole France, Gerhard Hauptmann, Romain Rolland nevei. Az írók azonban művészek, ha politizálnak is, saját l'art pour l'art szempontjukból tekintik az eseményeket és inkább prédikátorok, mint gyakorlati érzékkel bíró politikusok. Talán egy kivétel van közöttük és ez épen Lloyd George nagy honfitársa, a skót G. Bernard Shaw. Nem hinném, hogy ezt az embert be kelljen mutatnom. Hiszen ha méltatnom kellene, ha erre rászorulna, úgy már nem is lenne érdemes vele foglalkozni. Shaw egyszerűen csak Shaw, más róla nem lehet mondani, aki más jelzőt használ, aki más szavak segítségével akarja őt jellemezni, az egyszerűen lefokozza ennek a nagy embernek jelentőségét. Bernard Shaw a most lefolyt angol választásokon a munkáspárt programjával lépett fel. Megbukott. Neki ez a bukás azonban nem ártott. Európa számára azonban talán helyrehozhatatlan kárt jelent, mert Bernard Shaw az angol politikai élet porondjára kerülve, bizonyára új eszmékkel és gyakorlati tanácsokkal termékenyítette volna meg az Európát vezető Anglia politikai életét. Hogy Bernard Shaw megbukott, ezért szégyelhetik magukat az angol választók, szégyelhetik magukat Bonnar Law, Lloyd George, és Ausquith polgári pártja, akik ellenjelölteket állítottak vele szemben, de szégyelheti magát a munkáspárt is, amely ennek a nagy embernek, aki a Labour Párt-t megtisztelve azzal, hogy ennek programját fogadta el, nem olyan kerülésen jelölte őt, ahol a munkáspárt jelöltének győzelme előre is bizonyos volt. Talán talán a Labour Párt-ra nézve is

nagyobb nyereséget jelentett volna, ha képviselőinek sorában Bernard Shaw ül azon tiszteletreméltó szakszervezeti vezér helyett, aki azzal mutatkozott be, hogy a kormány-pártnak egy reprodukálhatatlan kifejezést kiáltott oda.

Bernard Shaw ma nem tagja az angol parlamentnek, nem az ő hibája, hogy nem került bele az angol és ezzel együtt az európai politikai életbe. A londoni parlament ma bizonyára hangos lett volna az ő szavától, a nagy skót azonban örökéletű műveit továbbra is a politika zajától távol írja. Karácsony küszöbén elköttem a szentségtörést és G. Bernard Shaw-hoz fordultam néhány olyan kérdéssel, amelyet fontosnak tartok. Tudtam, hogy Shaw-tól csak rövid mondatokat, rövid választ várhatok, hiszen az udvariasságmentes rövidség az ő erélyességének, de egyben megfontoltságának karakterisztikus megszólalási módja.

— Hogyan látja Európát jövőjéről? — hangzott első kérdésem.

— Egyáltalán nem látom! Nem vagyok jó!

Shaw — milliókkal ellentétben — nem tartja tehát magát profétának. I am not a soothsayer! Száz ezrek másként vélekednek, ezért megkérdeztem:

— Hogyan tartja lehetségesnek Európát megmentését?

— Europe is not lost yet!

Kétféleképpen lehet ezt érteni. Minden az utolsó szótól függ. Európa most nincsen elveszve. Európa még nincsen elveszve. Magyarazza ki-ké tetszése szerint, az azonban bizonyos, hogy Shaw a legjobb esetben is csak a jelenről, mostanról beszélt. Ha nem is érti úgy, hogy még nincsen elveszve, úgy bizonyos az is, hogy az, hogy most nincsen elveszve, még mindig nem jelenti azt, hogy előbb vagy utóbb nem roppan össze.

Feltettem tehát egy harmadik kérdést, mit tart a különböző konferenciák és politikusok felől?

— Eddig még nem küldtek ki delegátusként egyetlen konferenciára sem. Ha egyszer majd kiküldenek, úgy elegendő időm és alkalmam lesz arra, hogy kifejtsem véleményemet felőlük.

Shaw tehát szívesen venne részt konferenciákon, meg is mondaná véleményét, így azonban, mint „bukott képviselőjelölt”, csak ezen szándékának kifejezésére szorítkozik.

Shaw, a politikus, már eleget beszélt, a közönséget az is érdekelné fogja, hogy van-e valami mondani-valója önmagáról, munkásságáról, megkérdeztem tehát, hogy mik a szándékai?

— Már elmúltam hatvanhat éves. Munkámon már túl vagyok. Így nincsenek szándékaim és céljaim. Csak mulasztásaim vannak.

Shaw tehát igen szigorú önmagával szemben, csak mulasztásokról beszél. Ezeket a mulasztásokat (arrests) azonban be akarja hozni. Szóval mégis csak dolgozni akar, ő ezt a mulasztások pótlásának, a közönség

azonban a nagy író ajándékának nevezi. Egyébként egyre megy, a fő az, hogy az emberiség Shaw-tól, a politikusától és Shaw-tól, a költőtől

egyaránt várhat még valamit. Természetesen Shaw-nál ez a grammatikai „valami” mindig sokat, igen sokat jelent.

Szemere Pál.

A táncoló Debreczen

— Tudja szaktárs, hogy az a csavar fenekéhez!

— Bizony, bizony, nagyon nehéz! — szölt a másik, miközben egy fél női cipő talpába szegte vert. Egyhanguan koppan a kalapács s a két cipészegéd, escarpének és könnyed női bál cipők gyártása közben a modern táncokról álmodozik.

— Mair ma este a kolonban! — egyeznek meg, amikor elhagyom a műhelyt, ahova cipőgondok vezettek. Tehát a modern kor szele már eljutott a cipésműhelyekbe is. A shymmi, tango-milonga, francia waltzer jobban érdekli az egyszerű cipészegényeket, mint a cipőfejelés, vagy a talpalás. Mikor a cipésműhelyből távoztam, már elhatároztam, hogy a táncoló Debreczenről készülő riportom első fejezetét a munkáskolonnai fog foglalkozni.

Magyar kettős . . .

A Munkás-Otthon kifényezett parkettjén 9 leány és 16 fiú áll egyes-negyed vonalban. A sor előtt feketeruhás apró emberke, Szepessy Ferenc táncos, tornatanár, ismerős csatogatójával a kezében.

— Lelepek, félkör, mozdulat hozzá! — hangzik a vezényszó és az egész sor, mint egy dróton rángatott báb, egyszerre csinálja a waltzer alapfiguráját, majd megbomlik a sor és a fiúk partner után néznek. Egy csinos leányka árván ül mellettem. Nem akadt partnere. Hogy miért nem, kitérnek az alábbi párbeszédből, ami a leányka és egy szeliden görbe-lábu táncos között lefolyt:

— Kezit csókolom Zsuzsika, jöjjön, táncoljon velem!

— Nem lehet, Sándor, mert nem vagyok táncos öltözve.

— Jöjjön már, hisz' ezek olyan buták, én is olyan buta vagyok, maga pedig megtanít. — szól az ifjú és a leány már levetette a kabátját és elvegyül a sorban. A sarokból felhangzik egy szál hegedű friss magyar üteme. A munkásfiúk, leányok magyar kettőt táncolnak. A Munkás-Otthonban . . . Egy sugár terméti leányka önfelédten bokázik és andalog a temperamentumos zenére. Már elmúlt 10 óra és a táncos had változatlan hévvel táncolja körül a termet. Az anyák a kályha mellett ülnek összehúzódva és a disznósrőről beszélnek, meg a hatósági kenyeréről . . . Kinyitult arcú lányuk táncát nem érdekli őket, hanem inkább az élet táncát. Munkás-anyának az élet-táncát, munkás-leánynak a láb-táncát . . .

A modern táncok hazája

A modern táncok bölcsője a Bikaszálloda kistermében ring. Perczel Karola és Adler René tánciskolája messze híres, úgy emlegetik, mint Budapest az Eibenschütz-Kovácskolonokat. A modern táncokat rengeteg kolonra felosztva tanítják itt. — Tanácsadóm azt tanácsolta, hogy hét-ötven vagy csütörtökön este meniek fel, akkor verődik össze a legértékesebb társaság. A szálloda halljában keleti zene lassu ütemei fogadnak. A kistermet körülülük a sugárzó arcú mamák, valamennyien leendő anyósok. Mindenki a maga lányát kíséri szemmel, miközben a más leányt kritizálja.

— Nézd. — hallom, amint elme-gyek az egyik mama mellett, — a Kulcsár-leány olyan rövid szoknyába jár, mintha még mindig 15 éves lenne!

— Pedig! . . . szól a mellette ülő testvérem és sokatmondóan bólint.

— Arrébb ezt hallom: — Láttad a Kleinék Rózsáját, hihetetlen rosszul táncol.

— Miért jön az ilyen tánciskolába!

Vagy: — A te lányod anygal!

— A tiéd pazarul táncol! — hízlekedik vissza.

A mamák párbeszélnek, kritizálnak, másról beszélnek, mint amott . . .

Tango milonga

A párok pedig szinte átszellemülve lejtnek egy táncot. Ringó, lassu léptekből áll ez a tánc: a tango mi-

longa. Amint a zenét hallok, elvonul előttem gondolatban a párisi Maxim-bar, ahol demimondeok, kokottok és világhíres szépségű chanssonettek szemkáprázató finoman táncolhatják ezt a táncot a táncos titánokkal. E kis, gyengén világított táncteremben az új táncörület, a tango milonga nem tetszik elég finomnak a titánkodó táncosok lábai alatt, sőt egyenesen medvetáncra gondolok, amint egyes párok interpretálják a finom, néhol lenge táncot.

A tango milonga kétségkívül finom és erkölcsös, szalonokba illő tánc, ha — finoman táncolják. A régi tango szögletességét lecsiszolták és a modern táncokban annyira kifogásolt „belépés” ennél a táncnál idézőjel nélküli belépéssé finomult. A tánc muzsikája keleties, könnyed ütemű, lassu, kimért, kéttaktusos lépésekkel kezdődik, majd két gyorsabb lépés után jobbra kilépés következik, később, egytaktusos pihenő után finom belépés zárja az alapfigurát. Általában követi ez a tánc is az új szokást: sinává, egyszerűvé és plasztikussá teszi a mozgásokat. Ennyit a tango milongáról.

A héttől-csütörtöki kolont 40-50 fiú és 20-25 leány alkotja. A lányok közül az egyik kitérnek a táncával. A szöghajú, apró terméti leány fehér virággal díszített, világoskék japán-selyem ruhája apró fodrot vet, amint táncolja a tango milongát. Kedvesen mosolyog és amint táncolni látom egy titánkodó ifiúval, a Maxim-bar ábrándképe elmúlik, táncos és táncos-leány közé ködfüggőnyt állítottak: plasztikusabban táncoló urileányt még keveset láttam. Ő a kolonok koronázatlan királynője. Sajnos, a partnerek nem igen illenek hozzá s így a tango milongáról csak félvéleményem van: finom tánc, de a tánciskolák parkettjein kissé groteszkül fest, mert a tanítványok talán majd jövőre ki tudják hozni a finom, enyhe mozdulatokat, ma még nem. Az enyhe itt egyelőre renyhe! A tango milonga soha nem érheti el azt a népszerűséget, amit az one stepp vagy shymmi, mert hiányzik belőle a tömegbolondító tűz: a pattogó ütem.

Csak simán!

A többi modern tánc: az one stepp, a shymmi és a francia waltzer sem pihennek a salonokban. E táncok ug-rándozó, erkölctelennek nevezett figurái kisimultak. A modern tánc nem rázós többé, hanem gördülékény, mint a korcsolyázás. Simán, izlésesen táncolják — mert így tanítják — valamennyi modern táncot: még a legerkölcösebb szerzetes sem emelhetne ellenük kifogást. A modernizált modern táncok alapja a négyzet lett. Kevés tempókülönbséggel minden táncban alkalmazták. A hidegrázós shymmiből sima tánc lett, olló és csavar lehető elhagyásával. A mai shymmi örökig el lehet fáradtság nélkül is táncolni. A párok látható élvezettel, simán csusszák át a termet. A modern és átalakított shymmi, one stepp táncokról bátran el lehet mondani, hogy erkölcsösök és izlésesek.

A kolont hölgyválasz zárja be. A kolon hangyabolyvá változik szempillantás alatt. Táncosnők robnak a terem egyik sarkából a másikba, egyet-kettőt lépnek táncosaikkal és megint másikhoz lejtnek. A hölgyválasz repülőváltásos stafétafutással változik. Még nézni is kellemetlen.

Fő a batyu . . .

Szepessy Ferenc modern és klasz-szikus tánciskolájának vizsgája az Ipartestület dísztermében. Zsufolt terem előtt leittették el a tanítványok a bemutató táncokat. Rengeteg ifjú érdeklődő verődött össze a táncvizsga alkalmából. A vizsga ugyanis batyus-vizsga volt. A mamák fehér csomagokkal felszerelve jelentek meg és bizony itt minden lány annyit ért, amilyen batyut hozott. Bizonyhata ezt egy fiatal fiú, aki fáradhatatlanul tncolt egészen éjfélig jó, rossz táncosokkal, vegyesen. Egy szabad per-cében megkérdeztem:

— Miért táncol ezzel a sok rossz táncossal?

— Az nem fontos, hogyan táncol, válaszolja — fő a batyú!

És 12 órák vacsorára harangoznak be. Egy-egy táncosnő karján 5-6 táncos lóg, mint gyümölcs a fán. Megoldódik a batyú csomója, dísznőkariak, csirkecombok és tésztafélék vándorolnak a tenyerekbe. Itt mindenki magyarul fogja meg a csirkecomb végét és zavartalanul falatozik. Vacsora végére összeeszengek a poharak, a lányok szeme csillogóvá válik és végenélküli jókedvvel táncolják a csárdást:

Rá van esvarintva az a kutya derót...
Le se esik mégis leadi a szót!

Hajnali 4 órák ér véget a batus-táncvizsga, amelyen minden fiú halálra táncolta és ette magát...

Két korona borralval

Ritka buza, ritka árpa, ritka rozs... Ezzel az odaillo csárdással kezdődött Schaff táncintézetében a kiscgazda-bál. Tükörsimára kifényezett csizmában, feszes bricsesz-nadrágban a fiúk, a lányok pedig nagybörzset rózsaszín ruhában. Annymira egyformák a párok, hogy percekig tart, míg meg tudom őket különböztetni. Olyan különösnek képzeltem el a kiscgazda-bált, hogy sokáig nem tudtam beleilleszkedni a bál igazi hangulatába.

Anita Berber, a meztelen táncosnő Budapestre megy vendégszereplésre

(A Debreceni Független Ujság bécsi szerkesztőségétől.)

Bécs (december).

A német reparációval, Narutowicz elnök tragikus halálával, a lausannei konferenciában nem foglalkoztak annyit a bécsi lapok, mint Anita Berberrel, a meztelen táncosnővel, akiért három orfeum veszett össze. A Hotel Erzherzog Karl portása szinte mechanikusan feleli kérdéseimre, anélkül, hogy a vendégtáblát megnézné:

— Anita Berber, II. emelet 122.

Kopogunk az ajtón. Egy magas, nyulánk pápaszemű fiatalember dugja ki a fejét:

— Mivel szolgálhatok?

Bemutakozom, őszintén:

— Sebastian Droste a nevem.

Droste ur, Anita Berber táncpartneré közli, hogy a művész nő még ágyban van és ezért, sajnós, nem fogadhat. A szobából azonban női hang hangzik ki:

— Ugyan angyalom, egyáltalán nem zavar!

Bent ülünk a szobában, Anita Berber ágyánál...

Erősen ki van festve, rövidre vágott vörös haját hord, — azelőtt szőke volt nála a divat — idomait nyerselyem ing, azt pedig selyem paplan fedi el. Az ing-bluz a mellen — valószínűleg feledékenységből — nyitva van és a látogatónak nem épen kellemetlen perspektívát nyújt. A szobában rajtuk kívül még három fiatalember van, akik sóvár pillantásokkal kísérik Anita Berber minden megmozdulását. Egyikük, Droste ur, a lezajlott nagy botrányról beszélt, Anita Berberhez fordulok és megkérem, mesélje el letartóztatását. Minden vonatkozás nélkül elkezd beszélni:

— Mult hét szerdáján történt. Délben tizenkét órák kopogtak szobámon. Mindketten, Droste és én, még az ágyban fekdítettünk. Kiszóltunk:

— Ki az?

— A rendőrség.

— Természetesen ki kellett nyitnunk az ajtót. Két detektív és két rendőr jöttek be a szobába. Utánuk a Ronacher-orfeum igazgatói jöttek, a kik bennünket szerződésszegésért feljelentettek. Az egyik detektív ünnepi beszédet intézett hozzám és völegényemhez, majd avval fejezte be, hogy le vagyunk tartóztatva, azonnal öltözködjünk fel és menjünk vele. Természetesen eszünk águnkba sem volt ez a parancsot követni. Azonnal telefonáltunk ügyvédünkhöz, aki rövidesen szintén megjelent. Ekkor azután igen izgalmas vitaközlés fejlődött ki. Az ügyvédek, az igazgatók és a detektívek délután két órától este hét óráig tárgyaltak szobánkban. Több ízben már olyan rosszul állt a dolgunk, hogy ismételtén is felszólítottak bennünket, kövessük az őrséget. Végre azonban mégis megegyezés jött létre a három igazgató között. Most tehát ebben a hónapban Bécsben sehol sem szabad fellépnem. Már mint orfeumban nem. Mielőtt Bécsből elutazom, néhány estén a Kammerspiele-ben fo-

Pedig a kiscgazda-bál nagyon rendezés volt. Ha talán a táncosok nélkülöztek is azt az affektáltságig menő finomságot, ami az előkelők vagy közeposztályok báljairól ismeretes, ha talán formátlanabbul is táncoltak a párok, mégis annyi egyszerűség, természetesség volt e kis bálteremben, hogy végeredményében nagyon kellemes képet nyertem. Bájos jelenetek egész sorát figyeltem meg. Mikor a táncos felkérte a táncosnőt, illetlenül meghajolt. A modern táncokat, ha táncolták is, a táncosok illő távolban maradtak partnereiktől, a csárdást pedig igazán csak itt látam hamisítatlanul táncolni.

Szünetben három pár leül egy asztalhoz és pezsgőt rendel. A pincér hoz egy üveg Törleyt. A kiscgazdagények azonban kifinomult érzékeléssel visszaküldik az üveges pezsgőt és kancsóban kérik szervizolni. Valahol így látták. Rövid félóra alatt 3 üveg Törley tartalma vándorol a kancsóba. Mikor fizetésre kerül a sor, gond nélkül fizeti ki az egyik legény a 4800 koronát kivevő összeget. A fizetőpincér hialong, az egyik legény benyul a lajbi zsebébe és 2 korona borralvalót nyom a főur markába. Három üveg pezsgő és 2 korona borralvaló!... (—)

gok fellépni. Január 3-án azonban már megkezdtem vendégszereplésemet a Champs Elysee és a Palais Royal című mulatókban. Párisból valószínűleg Budapestre megyek. Budapestben mostan Pail Mail címen új mulató nyílt meg, ez havonta két millió magyar korona fizetést ajánl. Ezenkívül ott tartózkodási költségeinket is teljesen fedezni akarja. A Ritz-ben teljes számlánkat fizeti. Hogy Budapest után mi következik, azt még nem tudom. Valószínűleg bejárunk az utódállamokat, erre is van ajánlatunk.

Megkérem, hogy beszéljen multióról. Nevetni kezd és azonnal beszél:

— Hét esztendeie táncolok. Tizenöt éves korom óta. Most könnyen kiszámíthatja, hány éves vagyok.

Tényleg igen fiatal, fiatal és friss, a festék ellenére is. Tovább beszél.

— Tulajdonképeni felfedezőm Richard Oswald, a híres filmrendező volt. A „Mico” filmtársulatnál egy nagy prostitúcióban filmbe léptem fel. Azután különböző filmekben táncoltam. Mostan itt vagyok.

— Egyébként beszélhetek magamról egyéb dolgokat is. Bécsben azt mesélik rólam, hogy beteges hajlamú vagyok. Hát kérem ebből egy szó sem igaz. Elvált asszony vagyok és épen most szándékozom másodszor férjhez menni! — kiáltja és tekintetével Sebastian Droste, partnerét, simogatja végig. Azután ismétlésmásra tér át: — Két évvel ezelőtt is mindenféle piszkos dolgokkal gyanúsítottak meg. Nem történt semmi egyéb, minthogy a Semmeringen két magyar asszony rödlizás közben igen kényes helyzetbe hozott. Addig vertem őket, amíg birtam.

Most jön azonban az interjú java. Anita Berber, akit megismétlődő botrányai révén a hír szárnya kapott, kijelenti, hogy többet már nem mond, mivel megírta memoáriait, még pedig partnerével közösen. A memoárok a jövő hónapban megjelennek. Erről azonban már a völegény-partner tájékoztat:

— A könyvben versek is lesznek Anita Berbertől. Mert Anita költő is, még pedig expresszionista. Azonkívül kitűnő rajzoló is. Droste ur beszél, annyira áradozik, hogy tanácsosnak láttam már távozni. Mikor az ajtóban voltam, a vöröshajú Anita felemelkedett az ágyból és utánam szölt:

— Kérem, írja meg azt is, nem vagyok meztelen táncosnő!

Megírom ezt is, bár nem tudom, hogy miért kiáltotta ezt utánam a szép Anita. Hiszen a színpadra egész meztelenül lép. Csak egy hogyishivják, egy kis szalagocskát van rajta. Vagy talán épen ezért nem tekinthi magát meztelennek? Akkor Éva sem járt meztelenül a paradicsomban...

Látogatás Mussolininál — másfél év előtt

Egy világgjáró ujságíró naplójából
Hogyan vélekedett az európai problémákról uralom-
jutása előtt a fassiszták vezére

(A Debreceni Független Ujság eredeti tudósítása.)

Mussolini, a tél elején uralomra jutott olasz fassisztavezér ma bizony már szegre akasztotta régi programját, a békeszerződésnek kiméletlen végrehajtásáról szónokol, mindennemű revíziót ellenez. Mussolini miniszterelnök programjáról és szándékairól esetről-esetre beszámoltak távirataink. De vajon hogyan vélekedett az olasz fassisztavezér, mielőtt hatalomra került? Balla Ignác, az ismertevű budapesti ujságíró és író, az „Uj Idők” szerkesztője, d'Annunzio fordítója, másfél év előtt Olaszországban járt és Milánóban hosszabb ideig beszélgetést folytatott az akkor még szárnyait bontogatni kezdő fassisztavezérről. Balla akkor feljegyezte, amit Mussolini mondott és ez érdekes feljegyzések alapján mostan részletesen közölhetjük a másfél év előtt folytatott, de igazában csak mostan aktuális intervjút. A feljegyzéseket szó szerint úgy közöljük, miként annak idején Balla Milánóban megírta, habár egyes részleteit az események meghaladták, még sem változtatunk rajta senmit, mivel így sokkal jobban érvényre jut a kontraszt Mussolini mai politikája és akkori kijelentései között, sokkal jobban kidomborodik Balla Ignác intervjújának minden tulszás nélkül történelmi jelentősége. (A szerk.)

Milánó, 1921. április.

Lido Cainani, a Popolo d'Italia egyik szerkesztője hihetetlenül rázta a fejét, amikor megmondtam, hogy vezérikkel, Benito Mussolinival akarok beszélni.

— Nem hiszem, hogy ez lehetséges volna, — mondta — Mussolini nem ad intervjút, nem ér rá beszélgetni idegen ujságírókkal; mások is rengeteg a dolga, de most, a választások előtt, egyenesen emberfeletti munkát kell végeznie. De azért megpróbálok kísérküzölni az intervjút és majd telefonálok Önnek.

Ez tegnapelőtt volt. Tegnap aztán délután 5 órák megszólal a szobámban a telefon:

— Itt Popolo d'Italia, Cainani. Mussolini holnap délelőtt tizenegykor várja.

Tizenegykor a Popolo d'Italia szerkesztőségében voltam. Ezt a harcias nacionalista lapot — a fassiszták hivatalos lapját — Mussolini alapította, a fassiszta mozgalom megszervezője és fővezére. Legendák keringenek arról az emberről, akit Itália ifjúsága féltékenként imád, mert az internacionalista alapon álló szocialista tömegekkel megvédte hazájukat a bomlásától és a kommunizmustól. Ő alapította a fassiszták hatalmas szövetségét, amely kérélehetetlen harcot folytat a társadalmi rendet megbolygató anarchista és kommunista törekvésekkel szemben éppenugy mint a szocialistáknak ama irakcióival szemben, amely még mindig nem akar nemzeti alapra helyezkedni.

A fassista (olvasd: fassiszta) szó tulajdonképen azt jelenti, hogy a Fascia (olvasd: fassa) tagja; a Fascio pedig a szélső nacionalista szövetség neve. Nálunk nem igen ismerik az olasz fassizmus szó igazi értelmét. Épen az ellenkezőjét hiszik róla, mint ami a célja és amit nemesak kitaláltak, hanem valóban szolgálnak is a fassiszták, akik a világháború indulatai után a régi rendet, minden társadalmi szabadságával együtt akariák visszaállítani. Itáliában a háború alatt és főként utána a szocialisták meglehetősen ellenséges álláspontja helyezkedtek minden kiélezett nacionalis törekvés-szel szemben és különösen a háború után mutatkozott meg ez az intenciójuk, amikor nemesak engedték, de — sokak szerint — egyenest ők segítették elő, hogy a kommunisták ott megszerveződhetek, elfoglalhatták a gyárakat, vörös-örsegeket alakíthattak és munkástanácsokkal rakhatták meg a nagyobb üzemeket. A kormány akkor tudvalevően semmit sem tett ellenük. Látszólag, Azaz: fegyveres erővel nem szegült ellenük. Ehelyett okos taktikával kivárta, amíg ők maguk járatták le magukat és a kommunizmust. A vörösörsegek nem tudták a gyárakat vezetni és erre a kommunisták, de főként a szocialistáknak az a része is

rájött, amelyben még él a nemzeti érzés. És amikor az kiderült, szép lassan kiszökdöstek a gyárakból, az el-kommunizált üzemekből, hogy — örökre kiábránduljanak minden kommunist népboldogító frázisból.

Ez a kiábrándulás körülbelül két hét alatt folyt le: ennyi időbe telt, a míg a gyárakat kiürítették a kommunisták. Ez a két hét elég volt arra, — és itt számított megint helyesen az olasz kormány — hogy a polgárság és a régi rendet biztosítani akaró munkásság megszerveződjék, annál is inkább, mert ebben a szervezkedésükben nem zavarhatták meg a holsevikkok, akik ezalatt a maguk kis világalalmát akarták megalapozni. Ezt a két hetet használta fel Mussolini és ekkor rázta fel a polgárság öntudatát, amiben az egyetemi ifjúság volt legnagyobb segítségére, továbbá a leszerelt katonatisztek és a munkásságnak nemzeti alapon álló csoportjai, amelyek azóta egyre szaporodnak. Mussolininál azért tartják ma Olaszországban — nem is olyan kevesen — Itália megmentőjének és a jövő emberének. Nemzeti hősként ünneplik és nagy szerepet számnak még neki Itália újjáépítésének nagy munkájában. Hihetetlenül nagy munkabírással tudta csak elérni azt, amit eddig elért: éjjel-nappal dolgozik a szó legszorosabb értelmében. Délután öt órától reggel félhétig bent van a szerkesztőségben és délelőtt tizenegykor ismét ott ül íróasztala mellett a Popolo d'Italia nagy sarokszobájában, a Via Luvanio-n. Ilyenkor keresik föl párthívei, az ország különböző részében megszervezett utabbi és újabb Fascio vezeterei s ilyenkor folynak a nagy tanácskozások. Most is velem együtt még négy-ötven váriuk Mussolininál, amikor egyszerre öt bersagliere tiszt jön be. Diszjuszruhában, fölrendjelezve, mintha csak irdyvi audienciára mennének. Ők is Mussolininál keresik.

Várunk és — természetesen csak ő róla beszélgetünk. Az egyik öreg ur elmondja, hogy ő még ősmerte Mussolininál, aki napszámos volt. Maga Bentino is kalandos multra tekinthet vissza. Iskolába csak későn került. Az anyja tanította írni, olvasni. Aztán atyáé vándorinas-életet élt. Sok galibája volt már az élethen. Az ujságírás előtt költő volt és szép szonettekkel írt. Mint ujságíró egész Itáliát bejárta, alig van ujság, ahol nem dolgozott volna. Az Avanti az ő szerkesztése alatt lendült fel annyira, hogy kilencszázezer példányban jelent meg naponta. De aztán Mussolininál megelégette a szocialista vezérek politikáját, amely egyre nemzetietlenebb lett és megalapította a Popolo d'Italiát.

Az ajtó most szélesen kivágódik. Magas, acélos mozdulatú, kemény léptű férfi lép be. Mindenki feláll és üdvözl. Nagy fekete szeme, tizes és szuró. Mosolyog. Aztán sietve megy tovább dolgozószobájába. Pár pillanat múlva jön a titkárja. Megkér mindnyájunkat, legyünk türelmvel, mert a Popolo d'Italiából rendkívüli kiadás készül és a vezércikkét most írja Mussolini. Várunk tehát még egy jó negyedórát. Aztán az öt bersagliere kerül sorra, majd rögtön utánuk én. Feláll íróasztala mellől, elém jön, meg-razza kezemet és parázsló pillantása az enyémbe mélyed:

— Bocsássa meg, hogy megváratam. De most aztán rendelkezésére állok önnek akármilyen hosszú interjú erejéig is. Kérdezzen és felelek mindenre. A magyarokat mi olaszok őszintén szeretiük és ha más ujságíróknak nem is állok rendelkezésükre, de a magyaroknak örömmel.

Gyorsan beszél, tiszta római kifejezéssel. Közben föl s alá járkal szobájában: egyetlen pillanatil sem tud tétlenül ülni. Kell neki a mozgás, akár a ketreche zárt leopárdnak. És van is benne valami a fekete leopárdból: indultatos, szinte vad mozdulatai vannak, a fejét úgy veti fel, mint leshelyen a ragadozó vad. Mi másról tehetném fel a fassizmus megteremtőjével szemben az első kérdést, mint hogy:

— Nem lenne szives nyilatkozni a fassizmusról?

— Örömmel — feleli mosolyogva. — A fassizmus két évvel ezelőtt született meg és pedig az én kezdesemre. Célja a rend fenntartása ott is, ahol

a kormány gyengének bizonyul: a szélsőséges szocialisták leverése és a nemzeti érzés fenntartása Sziciliától fel egészen Venezia Giuliáig. Tulajdonképpen a fasiszmust ugyanis lehetne jellemezni, hogy célja a polgári hadsereg megszerzése, amely Itáliában az olaszország nemzeti uralmát akarja biztosítani a rendbontó pártok és frakciók nyílt és alattomos harcával szemben.

— És azelőtt mi volt a fasiszmus célja? A régi szicíliai fasiszmus például nem elődje a mainak?

— Azelőtt nem is volt még fasiszmus, a szó mai értelmében. A Fasci Siciliani, amely 1893-ban alakult, egészen más célzatu volt, mint a mai fasiszmus. Az a szicíliai paraszti szövege volt. De Felce, Barbato és mások vezetése alatt, akik parasztforradalmat csináltak és forradalmi eszmékért küzdöttek. A küzdelemnek sok halottja is volt, de leverték őket és a szicíliai fasiszmus meg is szűnt. Aztán a világháború kitérésékor alakult egy új Fascio, egy új szövetség, amely a Fascio d'azione rivoluzionario volt és ez a szövetség *Itália semlegesége ellen* harcolt, vagyis azt követelte, hogy *Olaszország* *avatkozzék* *belé a háborúba*, még pedig *természetesen az entente mellett*. Ez a szövetség azonban szintén rövidéletű volt, mert amikor Itália megüzente a háborút a központi hatalmaknak, tulajdonképpen már el is érte célját. Am ezzel a két Fascio-val a mai fasiszmusnak semmi közösége. Ez a mai Fascio merőben új mozgalom, amely nem igazat semmiféle háborúra és a mely nem is támadó célzatu a munkássággal szemben, legföllebb csak védekező harc azok ellen, akik a régi társadalmi rendet akarják feljorgatni és még mindig osztályharcot hirdetnek. Csak a rosszindulat foghatja ránk, hogy mi erőszakoskodunk. A kommunisták azok, akik lesből, orozva támadnak ránk és nyíltan csak akkor, ha látják, hogy tulerőben vannak, csak azt, aki bennünket megtámad. De akkor aztán kiméletlenek is tudunk lenni.

— És a munkásság hogyan viselkedik?

— A munkásság zöme máris a mi táborunkban van. De oktalán vád és rágalom az is, hogy mi a proletárlátnak ellen küzdenénk. Nem! Mi csak a esőselék ellen harcolunk. És szájaszkodó, demagóg vezérek ellen. A munkás épp olyan testvérünk, mint a lezserelt katonatiszt. Szövetségeink a Brenner-től Siracusáig a munkásokat úgy felveszik, mint akármelyik államtitkárt. És ma már ezerrel több vidéki szervünk van, sok-sok százezer taggal. Ezek azonban csak a polgári csapataink. Mert vannak harcoss csapataink is: *squadre di combattimento*. Epen most értesítettek, hogy Rómában megszervezték már a hatodik harcoss csapatunkat is. Ezek a csapatok a polgárság és a rend fölött örködnek — természetesen fegyveresen — mindenféle kommunista csíny ellen, nehogy valaha is megismétlődhessek az, hogy gyárainkban Lenin ur ügynökei diktálhassanak...

Megállt egy pillanatra íróasztala előtt. De csak azért, hogy valami legyen a közelében, amire indulatosan ráüthessen:

— A fasiszmusnak minden nap tízével és tízével vannak hősi halottai, a kiket kommunisták gyilkolnak le orozva. Nem hagyhatjuk tovább magunkat! Nekünk is fegyverrel kell tehát védekeznünk. De eközben elértük már azt, hogy országunkban rend van s gyáraink ismét dolgoznak és többé nem a demagógia diktál. Leverjük őket. A parlamentnek is egészen más képe lesz ezek után.

— Van valamiféle reláció a fasiszták és a magyarországi Ebredők között? — kockáztattam meg a kérdést, már csak azért is, hogy valamiképpen Magyarországra tereljem a beszédet, mert kíváncsi voltam, hogy a fasiszták legfőbb vezérének mi a véleménye rólunk, magyarokról.

— Nincs semmi. Nem is ismerem a Magyar Ebredők szervezetét. Csak azt tudom, hogy bizonyos antiszemita-jeleget tulajdonítanak neki. De mind-lunk magat az antiszemizmust sem ismerik. Az olasz zsidóság épen úgy vérték velünk a harcokban, mint akár önkönnél és most is a fasiszmus hősi halottjai között nap-nap után akadnak zsidók. Mi egyébként nemcsak izig- vérig nacionalisták, hanem demokrá- ták is vagyunk utolsó csöpp vértünkig.

— Ismeri Magyarországot közel- lebről?

— Sajnos, nem ismerem. De ősszel

okvetlenül elmegyek Magyarországra. Hosszabb időt akarok tölteni Buda- pesten, amelyről már annyi szépet és érdekeset hallottam. És akkor remél- hetőleg közelebről is megismerem a magyarokat, akiknek irodalmát fordít- ásokból ismerem. Sőt *Petőfit magam is fordítottam*, igyekeztem átültetni olaszra, de bizony csak német fordít- ás alapján. Lefordítottam Az örült-et is. Ismerem Jókainak néhány szép regényét. Mikszáthot angolban olvastam. Molnár Ferenc Ördögjét pedig Zaccot- nól láttam. Bizony ez nem sok, ma- gam is bevallom. De ebből is megis- merhettem a magyarság erős kultur- törekvését.

— És Magyarország jövőjéről mi a véleménye?

Elkomolyodott.
— Tehát elérkeztünk a nagypoliti- kához. Nos hát, írja meg lapjának, szentül hiszem: *Magyarországnak nem csak joga van ahhoz, hogy a trianoni békeszerződés revízióját követelje, (ma mást mond Mussolini! Szerk.)* de ezt el is fogja érni, mert igazságtalanabbul még nem bántak el orszá- gal, amióta történetét irtak ezen a vilá- gon, mint épen Magyarországgal szemben, amely a kultúrát védelmezte évszázadokon keresztül a Kelettel és a Balkánnal szemben. És most mégis megcsönkítették, széjjelszabdalták, le- vagdosták róla legszebb országrészeit, amelyek nemcsak törtérelileg, de nép- rajzi szempontból is feltétlenül a ma- gyarokat illeti meg továbbra is. Ne-

kem jó barátom Barreca ezredes, aki annak idején Pozsonyban volt. Őt ak- kor úgy küldték oda, hogy egy cseh városba fog menni. Elment. És ő maga mondta nekem, mennyire megdöb- bent, amikor a „Cseh” városban egyszerre csak azt vette észre, hogy az — ma- gyar. Ki informálta így őt? És mi volt informátorainak a célja? Rájött hama- rosan. Elment az egyetemre. Azt mondta neki: ez „cseh” egyetem. Ek- kor érdeklődni kezdett és megállapít- totta, hogy a pozsonyi cseh egyete- men összesen nyolc olyan hallgató van, aki nem magyar. Természetesen — a magyaroknak őszinte barátja lett ettől a pillanattól kezdve Barreca is. Mint ahogyan — és ezt is megírhatja haza — egyre nagyobb a szimpátia Magyarország iránt. Csak dolgoz- nak otthon tovább is a rendért és meglátja: Magyarországnak hűséges barátja lesz mindig Itália...

Meleg kézzorítással váltunk el. De előbb még beleírt az autogram- könyvembe.

Lent a gépházban zúgtak a rotáció- sok és amire kitért az utcára, már ott rohant előttem az első rikkanas a Popolo d'Italia legfrissebb számával. A lap élén Mussolini vezércikkével.

Április 21-ike, Róma születésének ünnepe, egyttal a fasiszták ünnepe. És este tízezer főnyi tömeg, rendezett, zárt sorokban, vonul fel Milánó ut- cáin. A fasiszmust éltették és Musso- linit, az olasz nemzeti érzés, újjáb- resztőjét.

»Preisabbau« Ausztriában.

Az osztrák korona stabilizálása folytán csökkentek az árak.

(A Debreceni Független Ujság bécsi szerkesztőségétől.)

Bécs, december 23.

Bécsben a legdivatosabb szó most: „Preisabbau”. Magyarra csak úgy lehet lefordítani ezt a szót, hogy ha teljesen kitekerjük anyanyelvün- ket: „Árté építés”. Rosszul hang- zik, de magyarul is jól esik végre hal- lani. Hiszen már a háború kitörése óta folyton az ellenkezőjét hallottuk, hiába vártuk az olcsósági hullámokat, az árleszállításokat. Végre Bécsben — ha kis mértékben is — de mégis bekövetkezett a „Preisabbau”. Talán átterjed a többi dunamenti ál- lamokra is. — Valószínűleg ott is „Preisabbau”-nak fogják nevezni. Ez a szó, amelyet betű szerint olyan ne- héz lefordítani, ép egy a különböző közép-európai nyelvek szokásait fog- ja gyarapítani, mint kevésbé szimpa- tikus bécsi elődje: a „schieber”.

Az utóbbi hetekben az árak Bécsben ismét estek. Az élelmiszerek közül főként a hus, a burgonya és a liszt lett olcsóbb. A tegnapi nap folyamán ugyan a hus ismét valamivel megdrágult, azonban még mindig olcsóbb, mint a „Preisab- bau” előtt. A kínálat minde- nütt igen nagy, annál kevesebb a vételkedv. Karácsonyi vás- sár az idén egyáltalán nincs. Az üzletek üresek, a kiraka- tokban diszelo színes „Preisabbau”- cédulák ellenére is. Az árak leszállít-ását természetesen a bérek le- szállítása is követni fogja. Ezt egyelőre nem lehetett megvalósítani, csak az állam szállította le az index csökkenése folytán a közalkalmazot-

tak fizetéseit. A magánvállalatok — habár az index-szám már harmadiz- ben csökkent — a bérek leszállítását eddig még nem hajtották végre. Újév napján azonban ez elkerülhetetlen lesz.

Mindazonáltal korántsem szabad azt hinni, hogy Ausztriában a visz- nyok olyan mértékben javultak, hogy ma már a megélhetés lényegesen ol- csóbb, mint azelőtt. Az állam fokozni akarja bevételeit és ezért ugyanak- kor, amikor mindenütt megkezdődött a „Preisabbau”, a monopóliumok ta- rifáit felemelte. Így például egy egy- szőlő levél ma Magyarországra, Csehszlovákiába és Romániába 1200, a többi külföldi államokba 1500 koro- nába kerül. Epen a „Preisabbau” folytán a portó aránytalanul drágább, mint eddig bármikor volt. Természe- tesen az a körülmény, hogy az állam a „Preisabbau”-ról nem akar tuda- mosni venni, igen nyomasztólag hat. A kereskedelem pangásának is nagy- részt ez az oka. Általában azonban meg lehet állapítani, hogy Seipel kancellárnak az osztrák korona sta- bilizálásával sikerült a legtöbb vona- lon árcsökkenést elérni. Ha az osz- trák kormány nem fogja a kereske- delmet és a közgazdaságot arányta- lanul nagy adókkal sújtani, úgy ebből a szerény kezdetből talán kifejlőd- hetik az az állapot, hogy a megélhet- es nemcsak számokban, de tényleg elvi- selhetőbb lesz egész Ausztriában.

sz. p.

Zimmermann és Vilma királynő

A hollandai királynő parancsára Zimmermann rotterdami polgármester csak ideiglenesen vállalta Ausztria diktátorságát

(A Debreceni Független Ujság bécsi szerkesztőségétől.)

Bécs, december 23.

Miként a „Debreceni Független Ujság” már jelentette, a Népszöve- téség végre Zimmermann, Rotter- dam városának polgármesterét, az osztrák-magyar döntőbírósg elnökét Ausztria főbiztosául ne- vezte ki. Ez a kinevezés azonban igen nagy feltűnést keltett, mivel csak ideiglenes természetű. — Diplomáciai körökben a legkülönbö- zőbb kombinációkat fűzték ehhez. Olyan hírek is napvilágot láttak a sajtóban, hogy Csehszlovákia és Franciaország bizalmatlanok Zimmermannal szemben és a Népszö- vetség ezt a bizalmatlanságot azzal honoralta, hogy a rotterdami polgár- mestert csak ideiglenes megbízással látta el, szóval a megbízás végle-

gesítése előtt mintegy próbát tesz vele. Voltak olyan hírek is, amelyek szerint Zimmermann megbízása azért ideiglenes természetű, mivel a Népszöve téség nem nagyon bízik Ausztria szanálásában.

Mindezek a híresztelések azonban csak kombinációk voltak, miként ezt most a bécsi németalföldi követ ki- jelentései bizonyítják. E szerint Zim- mermann Vilma németalföldi kirá- lynő nem akarta elengedni. Zim- mermann ugyanis Hollandia legki- válóbb tisztviselői közé tartozik és polgármestere idején nemcsak hogy teljesen szanálta Rotterdam városának pénzügyeit, hanem azt vi- rágzó várossá felflesztette. Vilma királynő Zimmermann nem akarta el- engedni Rotterdam éléről, végre azonban mégis deferált a Népszöve- téség óhajának. A Népszöve téség és Vilma királynő abban egyeztek meg, hogy Zimmermann egyelőre hat hó- napi szabadságot kap és épen ezért csak ideiglenes minőségben nevezik ki Ausztria főbiztosaként. Ha hat hó- nap lejártával kitiúnnék az, hogy Zim- mermann távolléte alatt Rotterdam városának kárt okozott, akkor a ki-

rálynő parancsára Zimmermannak vissza kell térnie Rotterdamiába. Ha azonban Zimmermann helyettesei, a kik a közigazgatást alatta tanulták meg, képesek Rotterdam ügyeit az ő szellemében vezetni, akkor a királynő Zimmermann szabadságát további másfél évre meghosszabbítja, úgy hogy Zimmermann megbízatását a Népszöve téség véglegesítheti.

Zimmermann elutazása előtt Vilma királynő kifejezést adott azon remé- nyének, hogy ha hat hónap mulván nem is, de az ausztriai szanálási munka elvégzése után biztosan Zim- mermann visszatér Rotterdam váro- sának élére.

sz. p.

Cobden-könyvtár. A magyar Cob- den-szövetség a szabadkereskedelem nagy elvnek gyakorlati megvalósít- tásáért indult harcba ezzel a jelszó- val: Békét és kultúrát terjeszt a za- badkereskedelem. Fiatal szövetség még a magyar Cobden-szövetség, de aki figyelemmel kíséri a napilapokat, a szaklapokról nem is beszélve, az megállapíthatja, hogy ilyen rövid fennállás alatt akkora munkát és olyan értékes munkát még kevés szö- vetség végzett, mint a fiatal magyar Cobden-szövetség. Csak a legutóbbi hatalmas kongresszusra emlékezte- tünk, amely míg egyrészt nemzetközi viszonylatban is erős lendületet adott a szabadkereskedelemért küzdők elvi harcának, másrészt épen nemzetközi kapcsolatainál fogva Magyarorszá- szent és igaz ügyének a sullyal, be- folyással és tekintéllyel bíró külföldi nagyságok egész sorát nyerte meg és tette a magyar ügy igaz barátává.

A magyar Cobden-szövetség munká- jának egyik jelentős része a kultúra terjesztése és ezen belül elsősorban a közgazdasági, nemzet- és világgazda- sági problémák, elvek, viták és ered- mények megismertetése a magyar kereskedő társadalommal, a magyar kereskedő osztály kulturális nivójá- nak és gazdasági szakismereteinek emelésére. Ezt a célt szolgálja a szö- vetség kiadásában megjelenő Cobden- könyvtár, amelynek eddig 13 kötete jelent meg. A Cobden-kötetek megé- lelt ismertetése maga is egy külön kötetet igényelne. Ugy hisszük, hogy a Cobden-könyvtár értékének és je- lentőségének megállapítására ele- gendő, ha a kötetek íróit és a címeket leközzöljük: 1. Havas Miksa: Cobden Richard és tanítása, 2. Marczali Hen- rik: Cobden történeti jelentősége, 3. Méhely Kálmán: A kereskedelem filo- zófiája, 4. Hantos Elemér: A pénz- ügyi kibontakozás útja, 5. Vámbéry Rusztem: A panamáról, 6. Matleko- vits Sándor: Az új ipartörvényről, 7. dr. Gratz Gusztáv: Pénzügyi és gaz- dasági liberalizmus, 8. Rákosi Jenő: Kultúra és kereskedelem, 9. gróf Ap- ponyi Albert: Társadalmi átalakulá- sok, 10. Lujó Brentano: Védővám és szabadkereskedelem, 11. Lujó Bren- tano: Szabadkereskedelem és vámvé- delem a békekötések után, 12. Lujó Brentano: Freihandel und Zollschutz nach den Friedensschlüssen, 13. Mat- lekovits Sándor: Két emberöltő mun- kái és eredményei (írta: Naményi Ernő). Ime, a 13 kötet szerzője és címe! Politikai, társadalmi és gazda- sági életünknek mindazon kiválóságai, akiknek értéke túlnó a szűk hazai határokon is, az egész kulturvilág előtt tisztelt és becsült értéket jelent. Írták a Cobden-könyvtár eddig meg- jelent 13 kötetét és írják a következ- zőket. Nem akadhat fejlődni, műve- lődni akaró, magasabb nézőpontokra törekvő magyar kereskedő, aki e kö- tetek olvasását mellőzhetné. Nemcsak a Cobden-szövetség nagy céljait tá- mogatja ezzel, hanem elsősorban ön- magának tesz szolgálatot. — II. (A Cobden-könyvtár kötetei a Hegedűs és Sándor r.-t. könyvesboltjában kap- hatók.)

Saját készítmény

üzleti és forgalmi

adó pénztárkönyvek

legnagyobb választékban

Hegedűs és Sándor

rt. papírkereskedésben kaphatók.

Justh Gyula ősi birtokát felosztják a románok.

(A Debreceni Független Ujság aradi tudósítójától.)

Arad, december 23.

Tornya községben fekszik az elmult politikai élet egyik legkiválóbb harcosának, a függetlenségi és 48-as párt feledhetetlen emlékü vezérének, néhai Justh Gyulának kúriája és a falu határában terült el az a 800 holdas mintagazdaság, amely mint a Justh-család vagyona szállt apáról-fiúra. A falusi kúria sok politikai vihar közepette szolgált pihenőül a régi Magyarország egyik legjellegzetesebb, legbecsületesebb és leghajthatatlanabb jellemű államférfiának, aki idemenekült, valahányszor a politikai szenvedélyek kirobbanásainak nagy-nagy eseményei pihenést parancsoltak idegeinek. Eljött Tornyára és ott családjá körében, csak annak és gazdaságának élve, próbálta egy időre elfeledni a politika csunya mesterségeit. Sok országos jelentőségű esemény első etapja volt a tornyai kúria és sok-sok vihar magvát vetették ott el. A legnevezetesebb esemény 1909 szeptember 19-én játszódott le a kastélyban, amikor az

aradi Kossuth-szobor-leleplezése után az akkori koalíciós-kormány majdnem valamennyi tagja elzárándokolt Tornyára, ahol Kossuth Ferenc vezetése alatt tárgyalások, sőt éles viták és harcok folytak le, amelyeknek végső eredményeként a koalíció szétrobbant és Justh Gyula külön pártba tömörítette az intranzigens függetlenségi politika megalkuvást nem ismerő híveit.

Az idők elmúltak, Justh Gyula örök pihenőre tért és a birtok gyermekei kezébe került, akik féltő gondossággal öröködték az apai juss fellett. A változott idők azonban nem ismernek kegyeletet és hagyományt és így — miként az „Aradi Hírlap” ma jelenti — a Justh-birtok is felosztás alá kerül és az eddigiek szerint 80 hold bensőség kivételével az egész ősi birtok román parasztok kezére jut. A régi Magyarország történelmi életének emlékei fűződnék ehhez a helyhez, amelyen rövidesen román parasztok fognak gazdálkodni.

Méliusz Péter

Halálának 350 éves fordulójára.

Ebben a hónapban, december 15-én mult 350 esztendeje, hogy Méliusz Juhász Péter, a XVI. század híres reformátora, az első debreczeni szuperintendens, meghalt. Halála évfordulóján a tisztántuli református egyházkerület, a debreczeni református egyház, az egyháztársadalmi egyesületek kegyelettel és tisztelettel ültették meg emlékét. Azonban Debreczen városának a története sokkal erősebben összefonódott Méliusz Péter nevével, mintsem illő dolog ne volna, hogy mi is megemlékezzünk róla, mi, akik Méliusz felekezeten kívül állunk és akik életét, működését, jelentőségét nem annyira az egyház, mint az irodalom, a művelődés és a nemzeti fejlődés szempontjából próbáljuk méltatni.

Méliusz a magyar reformációnak egyik legjellemzőbb és lekimagaslóbb képviselője; élete és munkássága hű tükrö a XVI. századi magyar tudósok, főképp egyházi férfiak életének és munkásságának. Német egyetemen tanult, mint akkor annyi száz magyar ifjú; Wittenbergában szívta magába az új hit szellemét, ugyanott szerzi meg az új hit terjesztéséhez szükséges készségeket, teológiai és nyelvi ismereteket, a görög és héber nyelvben való jártasságot. Ezek az ismeretek tulajdonképp fegyverekül szolgáltak ahhoz a harchoz, amelyet a reformáció érdekében szakadatlanul folytatott hazajövele napjától kezdve halála órájáig (1559—1572.). A fegyvereket külföldről hozta, de a harci készség, a hadakozó kedv vele született, magyar örökségkép szállott reá.

Méliuszban tulajdonképp a magyar katona lelke lakott, annak a végbeli vitéznek a lelke, aki egész életét német és török elleni harcokban töltötte, akiről Balassa Bálint dicsőítő éneket írt; csak hogy Méliusz nem karddal, hanem tollal és szóval viaskodott, nem német és török ellen, hanem katolikusok és unitáriusok ellen. Egy Balassa Bálint, egy Eynyngi Török János nem kereste egy a törökkel való ütközetet és párviadalt,

mint Méliusz a máshitűekkel való mérközést, az írás- és szóbeli vitakozást. Több ízben áll szemtől-szembe ellenfeleivel Nagyváradon, Gyulafehérvárott és Debreczenben, felveszi a harcot idegenben és beengedi a vitaközöket a maga portájára is. Elsősorban az egri katolikus püspökkel száll szembe, akinek hatalma alól nemcsak debreczeni híveit szabadítja fel, de erőszakoskodásától az Eger várában vitézkedő kálvinistákat is megmenti. A harcokban jó ideig hűséges fegyvertársa Dávid Ferenc, akinek segítségével végképp elszakítja a tisztántuli és erdélyi kálvinistákat a lutheránusoktól. De csakhamar elválik e két nagy ember, e két szellemi hainok útja, Dávid Ferenc szentháromságtagadóvá lesz és ettől fogva (1566.) Méliusz Péter minden erejét, minden tudományát volt fegyverbarátjának, Dávid Ferencnek a legyőzésére, az unitárius hit kiirtására fordítja. A legszenvedélyesebb harcokat akkor folytatja, egymást érik magyar és latin nyelven írt vitázó művei, egymásután folynak a szóbeli disputák, amelyek közül egynek irodalmi emléke is maradt, egy drámai formájú vitáit, a Debreczeni disputa, vagy A választói komédia. Ez írásbeli és szóbeli harcokkal tulajdonképpeni lelke vágját nem érte el, Dávid Ferencet nem tudta elhallgattatni, az unitárius vallást nem bírta kiirtani, de Debreczenben és Debreczen meszsze környékén fentartotta és minden veszedelemtől megóvta a Kálvin hitét: ő tette Debreczent kálvinista Rómává.

A hadakozás ritka szüneteiben sem pihen; ilyenkor bibliát fordított, lefordította az eredeti héberből Sámuel könyvét, A királyok könyvét és Jób könyvét, egyházi énekeket szerzett és megírta az első magyar botanikát, Herbarium-át, hogy mindezekkel híveinek hitét erősítse és ismereteit gazdagítsa. Műveinek legnagyobb részét a debreczeni nyomdával nyomatta ki, amelynek első nyomtatómesterét, a katolikus üldözés elől Debreczenbe menekült Huszár Gált ő vette pártfogásába és amelyet Huszár Gál

távozása után ő vett gondozásába. Talán ennek a nyoma, hogy egyik-másik kiadványon Debreczen nevét Döbröcön formájában találjuk, amely forma Méliusznak a dunántúli kiejtését őrizhette meg.

Méliusz vitaközö művei, bibliafordításai, még fűvészkönyve is mind csak irodalom-, nyelv- és legfeljebb egyháztörténeti emlékek. De jelleme, munkássága, egész élete kifőrlhetetlen a magyar művelődéstörténetből. Méliusz hitbeli ereje, meggyőződéshöz való ragaszkodása, testi és lelki veszedelmekkel szemben tanusított bátorsága századokon át eleven hatóerő volt rendületlen hitű, erős meggyőződésű, jellemes férfiak kifejlődésére nemcsak a kálvinisták, hanem az egész magyarság körében. Ezt az eleven hatóerőt, ezt a jellemfejlesztő példát méltán ünnepelezték a debreczeni kálvinisták és ehhez az ünnepléshez készséggel hozzájárulhat a város történeti multjával, nagy hagyományával együttérző minden debreczeni polgár.

Kardos Albert.

„Oszkár... igen.” Márkus Károly, akinek most könyvalakban jelent meg a fenti címmel egyik szindarabja, azok közé tartozik, akik éles határvonalat húznak a tiszta irodalom és a közönség-irodalom között. Mióta az irodalmi munkásság — speciálisan a dráma-írás — a pénzszerzésnek határtalan lehetőségeit tárta fel, a drámaírók — nemcsak nálunk, szerinte a világon — hova-tovább leplezetlenül vallják, hogy műveik értékének jelzőjét egyedül az előadások számában keresik. A legjobb darab az, amely legtöbbször kerül színpadra, illetve legtöbbet jövedelmez. Ilyenformán a publikum mindenható urává lett nemcsak a színészek, de az íróknak is. Az új drámaíró előtt nem ideológiai, szociális problémák vagy művészi feladatok lebegnek, hanem az átlag-publikum érdeklődése. — Csak olyat írni, ami a közönség nagyobb részének nyére lesz, — ez az egyetlen esztétikai törvény, amelyet elfogad. S bizonyára Márkus Károly tiltakoznék elsősorban, ha új darabjára a magasabb szempontú irodalmi kritika mértékét alkalmaznánk, megmérve könyve esztétikai vagy etikai súlyát s beállítva az „Oszkár... igen”-t a magyar drámairodalom folytonosságába. Művészethez, irodalomhoz vajmi vékony szálak fűzik ezt a drámat, elsősorban a szerző akaratából, aki egy pesszimistikusan — és jogosan! — lebecsült intelligenciájú közönséget akar csupán szórakoztatni. Ezenkívül semmi sem lényeges neki. A darabnak az irodalomhoz való viszonyát szinte szimbolizálva látom abban a nyilvánvaló technikai hibában, hogy a könyv fedőlapja három felvonást, a belső címlap már egy előjátékot és két felvonást jelez. Valóban! A kompozíció itt nem szükség szerűen alakul: az első rész ép úgy előjáték, mint első felvonás! Mellékes dolgok ezek! Mondom, fő a mulattatás. S itt jórészen igazolódik a dráma. A közönség rész, amely egy népszerű színész lakásán játszik, a színpad, a színi hatás ismeréséről tanuskodó ötleletes jelenetek egész sorát pergeti le. Hagyján, hogy ezek nem egymás szerves fejleményei! Pollacsek, a részeges szabó, pompás alakításra adhat alkalmat egy komikusnak s a kis Gizella, a kedves rajongó, nagysikerű szerepe lehet egy naivának. Mindezek tetejében Márkus Károly enyhe szatírával tudja leönteni azt az egész léha

és ellenszenves lipótvárosi társaságot, amelyet színpadra visz. Márkus Károly nem akart irodalmi értéket adni s nem is adott. Mulattatni akarta csupán a publikum egy részét s ez majdnem teljesen sikerült is neki. (Kardos László.)

Sajtóhibák címtáblákon

Ha végigmegyünk Debreczen utcáin és megfigyeljük az üzletek címtábláit, rengeteg hibát, ugynevezett sajtóhibát találunk uton-uttfélen. Ezek a sajtóhibák csupán látszólagos sajtóhibák, mert alapjukban véve közönséges helyesírási hibák. E hibákat súlyosítja az a körülmény, hogy nem géppel szedett címtáblákról van szó, tehát a hibázó nem tolhatja az ódiomot a türelmes ölbombetűkre, amint sajtóhibánál rendszerint szokták.

A debreceni címtáblákon *nyűzsögnék a helyesírási hibák*. Különösen az idegen, főleg a francia szavakkal állanak hadilábon a címfestők. A női divat-üzletek közül alig találunk egyet is, amelynek címfeliratán helyesek lettek volna az idegen szavak. A Piac-utcai női konfekciósok címfeliratain például majdnem mindegyiken előfordul ez a francia szó: blouse, magyarul zubbony, bluz. Egyetlenegy női divat-üzletben van helyesen blouse-t használ és nem blouse-t. Szerintünk ugyan helyesebb lenne, ha fonetikusán bluzt használnának kereskedőink. Egyes, ugyancsak női divat címtáblák a costume france szónál már közelednek a fonetikus írásmódhoz, azonban ismét nagy hibába esnek. A costume szót ugyanis costum-nek írják, ami a fonetikus írásmód szerint helytelen, mert e szó fonetikusán így irandó: kosztüm.

Ezek az idegen szóhibák nem is látszanak túlságos nagyoknak, ha az alábbi magyar helyesírási hibákat olvassuk a Piac-utcán: Egy divat-háznál: „Kötött-Szövött árúk”; a Széchenyi-utcán egy szobafestő címtáblája így fest: „Boldogh és Társa elvállal szobafestést és tapétázást”. Ugyancsak a Széchenyi-utca végén levő gyógyszerár címtábláján ez áll: „Kerületi munkás hisztosító, a kereskedelmi betegsegélyező stb. Receptjei itt elkészíttetnek”. A Csapó-utca egyik üzletének címtábláján az üzlet minőségét így adja tudtul: „rövid és haza ru üzlete.”

Számos óras- és ékszerüzlet felírásán találkozunk ezzel a nagy hibával: „órajavitások jó tállással”. Az elvállal és jó tállás szavakkal a debreceni címfestők egy része úgy látszik nincs tisztában.

Hogy e címtáblai helyesírási riport befejezése humoros legyen, minden céltartozáság nélkülünk egy Nyugat-utcai címtáblát:

Haja Benő
horbély és fodrász (—)

Hasznos ajándékok

KARÁCSONY

legkedvesebb meglepetéssel

KARDOS LÁSZLÓ

vászon, kelengye és fehérnemű

üzletében és kiskataiban

Debreczen — Rossuth-u. 9.

KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁS.

Megbízható árak. Határozott árak.

Alapítva 1831. évben.

Tearum,

Ilkőrök, coganac, gyümölcs-**legolcsóbban**
pálínkafélék

legjobb minőségben a **Szilágysági**

szeszital kereskedés kiskönybeni osztályán (Csapó-u. 7.) szerzhető be.

Eladás nagyban és kicsinyben.

Hutter
szarvasszappan

GYORSAN ÉS JÓL TISZTÍT ÉS KIMÉLIA RUHÁT

Megnyilt a Központi Éléstár

Miklós-utca 2. sz.
(Apolló-mozgóval szemben).
Kapható jutányos áron min-
dennemű liszt élelmény,
buza dara, korpá, bab, bur-
gonya, hagyma, dió és
egyéb élelmiszer.

Illatszerek, szappanok, manikűr- és fésűkészletek

legszebb
választékban.

DR. REX
DROGUERIA

Debreczen, Városház-épület.

Karácsonyi ajándéknak

legalkalmasabb

csinos és olcsó ékszerek

BRÓDI MIKLÓS ékszerész

Vági István művezető
szerezheti be Piac utca 73.

Magyar általános hitelbank debreczeni fiókja

jelenleg az ARANY BIKÁ épületé-
ben, 1923. évi június 1-től PIAC-
UTCA 45. számú saját házában.

Fiókok és affiliált intézetek a
nagyobb városokban.

Foglalkozik: **a banküz-
let minden ágával,
elfogad betéteket. ::**

Folyószámlai hitelek, finan-
czirozások, értékpapírüzlet.
Vásárol és elad **minden-
nemű külföldi pénze-
ket.** A Devizaközpont tagja.

Az intézet saját tőkéje **2 milliárd 750
millió korona.** - - Alapított 1867.

Eladó gőzcseplő garnitúrák.

HOFFER nehéz 6 os 1910. évben
készült.

HOFFER könnyű 6 os 1914. év-
ben készült, szijazattal, teljes fel-
szereléssel, szén- és szalma-fűtésre
berendezve, 8 légkörös, öszcsep-
págygyűrűs (szalmazalozóval),
8-as MÁV. 5¹/₂ légkörös garnitúra
teljes felszereléssel, szijazattal.

Gépek garantált hibátlanok.

Csillag Mihály

NYIREGYHÁZA

Hunyadi-utca 14. szám.

Vízvezeték, fürdőszoba beren-
desítés, dezés, csatornázási
és closet-berendezési munkákat
s minden e szakmába vágó ja-
vitásokat szakszerűen, a napi
áron vállalok. — Ugyszintén
fűrdőkádak, mosdók angol-
closetek, gázkályhák raktáron.

Máthéi János

Csapó-u. 24. — Telefon 321.

Kiss József

auto-motoros
gépműhelye

Erzsébet-u. 20. Telefon 901.

Vaszergetőmunkát és bármily
gazdasági gépjavitást gyorsan és
pontosan végez, lokomobilokat,
magánjárműket átalakít, használt gé-
peket vesz, gyárilag javított, elad
és becsereél. **Autogénhegesztés.**

Angol-Magyar Bank Részvénytársaság debreczeni fiókja.

Alaptőke és tartalékok:
405.000,000'— kor.

Kossuth-utca 21. — Telefon 3, 10, 85.

Foglalkozik a banküzlet minden
ágával. Értékpapírok vétele
és eladása. Elfogad betéteket
folyó (csekk) számlára és
betétkönyvecskékre legma-
gasabb kamatozás mellett.

Kereskedelmi és Gazdasági

Részvénytársaság

Debreczen, Kossuth-utca 21. sz.

Foglalkozik a mezőgazdasági
termelvények vásárlásával és a
mezőgazdaságban szükséges
eszközök és állatok eladásával,
képviseli az Angol-Magyar Bank
ipari és kereskedelmi vállalatait.
Állat, gabona, szén, fa, gép, vas
és építési anyagok osztálya
igyekszik a termelő és fogyasztó
között közvetlen kapcsolat révén
a közgazdaság érdekeit szol-
gálni. — Erdélyi származásu
tinók és jármos ökrök állandóan
kaphatók.

TELEFON: 3, 10, 85.

400 Jardos cérna.

Pozsonyi cécnagyár gyártmányai minden számban, 48 gomb. cérna minden tételben. Alsó szálok, cerna cipőfűzők, cigarettapapírok, hűtelyek és dohányzókelekek legolcsóbb :: :: bevasárlási forrása :: ::

Csillag Adolf

rövid-, díszmü., norinbergi és papír-áru nagykereskedése Debreczen, Bádógy-u. 1. Tiszapalota. TELEFON 409.

Urak-Hölgyeknek Hölgyek-Uraknak

szánt, leghasznosabb

karácsonyi és

ujévi ajándék

tárgyakat juttatnósan

Szilágyi Lajos

kézimunka és műhímző vállalata Debreczen, Széchenyi-utca 1. üzletében szerezhetik be.

Raktáron:

remek himzett zsebkendők, gobelinek, gyönyörű kész gyađu blousok, schállak, harisnyák, kézi filék, csatok, jették és gyöngyök.

Előrajzolás minták megérkeztek!

Tökmagot, kendermagot

és

lucernamagot

minden mennyiségben veszek

Goldstein Nándor

terménykereskedő

Debreczen, Arany János-u. 2.

Telefon 10-07.

Pestszentlőrinczi Parketgyár és Gőzfűrész Részvénytársaság.

Vezérképviselete Hajdu-, Szabolcs-, Szatmár- és Beregmegyék részére

Ráhmer Sándornál

Debreczen, Piac-u. 43.

Telefon 962

NEUSCHLOSZ-LICHTIG ALBERTPALVA - BUDAPEST

Repülőgép és Faipar R. T.

Vezérképviselete Hajdu-, Szabolcs-, Szatmár- és Beregmegyék részére

Ráhmer Sándornál

Debreczen, Piac utca 43. sz.

Gyártmányai: Butor, épület,

asztalos munkák, gazdasági sze-

kerék, stráfszekerek, mezőgazda-

sági lészerszámok, szerszámnye-

lek, háztartási faáruk; gyermek-

kocsik, falusi ajtók és ablakok,

székerek, tömegcikkek stb.

Legszébb karácsonyi

ajándék egy prima

zsebóra

Omega. Doxo. Longines.

Inga órák minden butor szímben.

Dívalos ékszer, jegygyűrűk

— legolcsóbban kaphatók —

BLATTNER BÉLA

órák és ékszerész, Kossuth-u. 4.

Arany, ezüst beváltás!

Szőnyegek, függöny és

linoleumok

legnagyobb választékban kaphatók.

Legolcsóbb gyári árak!!

Haas Lipót, Linoleum-áruház
Debreczen, Ferenc József-ut 58. Megyeháza mellett. ::::

Magyar Leszámítoló és Pénzváltó Bank

DEBRECZENI FIÓKJA

Piac-utca 28., Városi bérpalota.

Alaptőke és tartalékok 210 millió korona. :: Alakult 1869-ben.

Bankosztálya:

(Telefon 35. Telefon 9-41)

Elfogad betéteket könyvecskére, folyó- és csekkszámára a legelőnyösebb kamatozás mellett. Atutalásokat eszközöl az összes külföldi piacokra. Devisákat és valutákat vesz és elad a legelőnyösebb napi áron. Elfogad mindenemű tőzsdei megbízást értékpapírok vételére és eladására. ○○

Áruosztálya:

Piac-utca 26. sz. Városi bérpalota.

(Telefon 11 66, 11-67. és 11 68. sz.)

Foglalkozik mindennemű mezőgazdasági termények nagy-
○○ ban való vételével a legmagasabb napi áron. ○○

Debreczeni Hitelbank

részvénytársaság

Széchenyi-utca 1. — Telefonszámok 402. és 770.

! Foglalkozik a banküzletek !
! összes ágazataival !

ALFÖLDI TAKARÉKPÉNZTÁR

Debreczenben, Ferencz József-ut 16. szám.

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank affiliált intézete.

Alaptőke 10.000.000 K. Tartalékok 10.000.000 K.

Betétállomány Alapított:

85.000.000 K. 1872. évben.

ÜZLETÁGAI:

Takarékbetétek, csekkszámok, váltóleszámítolás, törlesztéses és jelzálog-kölcsönök. Értékpapírok és külföldi pénzek vétele és eladása, tőzsdei megbízások, hitelek bel és külföldre. Előldgek értékpapírokra és árukra. Saját áruraktár.

Affiliált intézetei: Kereskedelmi és Iparbank R.-T. Nyiregyháza, Gazdasági Bank R.-T. Hajduszoboszló, Hajdunánási Gazdasági Bank R.-T., Kabai Takarékpénztár R.-T., Biharmegyei Kereskedelmi Bank R.-T. Berettyóújfalun. ::::

Női

-köpenyek
-ruhák
-fehérneműek
-cipők

Szőrme

-kabátok
-bundák
-boák és
-muffok

legolcsóbb árban nagy választékban

Holzer

divatházában

Budapest, Kossuth Lajos-utca 9.

Saját készítményű
bőröndök,
ridikülök és
bőrtárcák
gyári árban kaphatók
FEUERMANN bőröndösnél,
PIAC-UTCA 44. SZÁM.

Ruhaszövetek

695 koronától.

Vásznak

360 koronától.

Fehérneműek

női és férfi

960 koronától.

Harisnyák

145 koronától.

Schön Arthurnál,
Csapó-utca 4. sz.
Csak karácsonyig!

Rudvas, tengely,

lemezek és vasárak legolcsóbban

kap- **FARKAS ÁRON**

halók vaskereskedésében, DEBRECZEN,

Csapó-utca 18. Telefon: 11-46.

Tearumok árai:

Tisztviselő rum 1 l. 600 K

Jamaicai rum 1 l. 750 „

Kingston rum 1 l. 850 „

Kitűnő gyümölcses pálinkák és likőrök.

Viszonteladónak nagy árengedmény.

Révi rumgyár

Hatvan utca végén.

!! Ujévi !!

ajándék hasznos és olcsón csak egyedül

Brüll Ernő

nődivatházában, Piac-utca 29.

városházával szemben, kapható.

1 drb himzett női ing cakkal 975 K.

1 drb ajuros batizt zsebkendő 90 „

1 drb sima zefir ing 2 gallérral 1650 „

1 drb fekete női harisnya 295 „

1 drb kombos férfi alsó nadrág 1450 „

1 drb férfi vászon zsebkendő 170 „

1 drb Madapolan schifon bugyi 790 „

1 drb himzett kombiné bugyi 1690 „

1 drb prima Damaszt törülköző 650 „

1 drb kötött férfi zokni 165 „

1 drb dupla széles lengyel ing 1980 „

1 mtr dupla széles lengyel szőnyeg 690 „

1 mtr 140 cm. széles egész linoon paplan kelme 1750 „

1 mtr Hera Pollák ágynemű vászon 550 „

1 drb kockás pohár törlő 398 „

1 mtr angol csikos és sima zefir 650 „

Állandó vevőimel értesitem, hogy újévkor szép naptárral látom el.

Cégre tessék figyelni!

Legszebb cigányzene a
Gambrinusban!!

**Rácz Jancsi
és Napoleon**

hegedű és esellóművészek 11
tagú zenekarukkal játszanak.

Meglepően olcsó **NAGY KARÁCSONYI VÁSÁR** óriási választékban
Karácsonyi árak! **FLEISCHMANN** Karácsonyi árak!
Sohollisek, velen, flanel, barchet 495 K
Kalonjevász 490, 945, 985 K
Kanonvász, zophir, lepedővász és da-
mast-garnitúrák nagy választékban!
Bekaváló nők és gyermekek részére, párja 87 K
Raglan dublélkalmékban nagy választék
E héten eladóra kerül csodás olcsó árban több ezer
darab szövet, grenadin, karton, barchet stb. maradványok!
Feltétlenül figyeljen a címre, vásárlás előtt saját érdekében okvetlenül
tekintse meg kirakataimat.

Angol Homospem férfi- és fiúöltönyökre 1950 K
Női rubakalmék, dupla széles divatújakban 1350 K
Női kosztümök, 130 cm. széles, tűzta gyapjú 2850 K
Valonok minden színben 2180-161
Férfiöltönyök, telez, csikós, divatszínben 4800 K
Kiváló minőségű férfiöltönyök, 150 cm. 4980 K

ÁRUHÁZA, BUDAPEST, KÁROLY-KÖRUT 24. SZÁM.

Cipőkereskedő segéd,

jó megjelenésű, elsőrangú, önálló
erő, kizárólag szakmabeli

felvétetik

január hó 1-i belépésre.

Fizetés fix és prémia, kirakatren-
dező előnyben, fényképes ajánlatot
az eddigi működés megjelölésével

Hungária cipőgyáruháznak

NYIREGYHÁZA küldendők be.

Nem hirdetés útján, hanem személyesen győződjön meg, hogy

Szabó és Zengevald

rőtös- és rövidáruüzletében, **Szent Anna-utca 3. sz.,**
szükségletét legolcsóbban szerezheti be.

Karácsonyra és újévre

az alkalmi áruk eladása megkezdődött.

Téli bélelt

bőr- és szövetkeztük

óriási választékban

Schön Sándor keztük-, kötszer- és or-
vosi műszertárban
Debrecen, Piac-utca 14 sz., Csapó-utca sarok.

Kereskedők legolcsóbb bevásárlási forrása!

Csillag kötött-, szövött- és kendőáruk nagy-
kereskedése Debreczen, Sas-u. 4.

Mindenféle kötött-, szövött- és kendőáruk, u. m.:
tricotok, keztük, harisnyák, fejkedők, posztó- és
sálkendők, szallagok minden színben és minő-
ségben, himzések, pamut- és fonaláruk, kötött
bluzok és kabátok, mű- és himzőselymek, zseb-
kendők és mindenféle rövidáruk, a legolcsóbb
árban szerezhetők be. :: :: Telefon 12-77.

Nyakkendő ujdonságok érkeztek!

Feldheim Sándor ékszerkészítő és vésnök
PIAC-U. 19., az udvarban.

Ajánlja magát mindennemű arany-, ezüst, ékszer-
áruk elkészítésére, átalakítására. — Javításokat
legjobb kivitelben gyorsan eszközöl.
Monogramok és névvésések.

MEGLEPŐ OLCSÓ ÁRAK.

Karácsonyra, újévre

képkerekes és szakszerű készítése
dus választékú keretlecekből.

gyorsan és pontosan.

Ovál- és körkeretek, Gobein fényképek és kézi-
munkákhoz nagy választékban. — Legalkalmasabb
ajándéktárgyak üveg-, porcellán- és diszmu árukból

BLATTNER GYULA cégnél **DEBRECZEN,**
Telefon 468, (Royal szállodával szemben) Alapítási év 1801.

Kuczik Gábor utóda **Debreczeni Lajos**

HENTESÁRUGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
DEBRECZEN, VERBÓCZY-UTCA 10. SZÁM.

Legjobb minőségben szállít napi árért szalonnáneműket,
sérleszirt, debreczeni kolbászt, virsli és csemegéruket.
Vásárolt hízott sertéseket és minden szakmába tartozó árut.
Nyári telefon: 2-44. sz. Üzleti telefon: 3-79. sz.

ÜZLET DÉGENFELD-TÉR ÉS RÓZSA-U. SAROK.

Kisiparosok Géplakatos Iparvállalata

Késes-utca 85.

Vállal esztergályos és géplakatos
munkát, gépek javítását, magán-
járók átalakítását, malmok szere-
lését. Malomalkatrészek, transzmisszióengelyek, gyű-
rűskenesű csapágycsák, szíjkerekek, hitelesített
öntöttvas sulyok állandóan raktáron.

Belvárosi Takarékpénztár Rt. Budapest

Debreczeni fiókja

(Piac-utca 53., a Hungária kávéház épületében)

Telefon szám 952. és 840.

Foglalkozik a banküzlet minden ágával.
Törlesztéses kölcsönök. Váltókölcsönök.
Idegen kifizetések vétele és eladása a
legjutányosabb árfolyam mellett és azok
átutalása.

Elfogad betéteket a legmagasabb
kamatozás mellett és azokat min-
den felmondás nélkül fizeti vissza.

Összekötetései révén a legelőnyösebb és
legcoulánssabb feltételek mellett állhat
a közönség rendelkezésére.

Az intézet saját tőkéje
200.000,000 — korona.

Turul **czipőgyár**

részvénytársaság

Debreczen, Ferencz-József-ut 48.

Karácsonyi Occasio.

Fehér vászon cipő amíg a készlet tart
K 1600-tól 1800-ig.

Tekintse meg kirakatainkat!

LEGJOBBAN VÁSÁROLHAT

VARGA ARNOLD-nál

BUDAPEST

IV., Kossuth Lajos-u. 11.

HARISNYA, KÖTÖTT-, SZÖVÖTTÁRU KÖLÖNLEGESSÉGEKET

KARÁCSONYRA.

BUDAPEST

IV., Kossuth Lajos-u. 11.